

Magdalena Crăciun

Plasticul tuturor

**o cercetare antropologică despre
resemnificarea materialelor plastice**

Magdalena Crăciun

Plasticul tuturor

o cercetare antropologică despre resemnificarea materialelor plastice

Echipa de proiect:

Dr. Magdalena Crăciun, antropolog

Marta Popescu, coordonator program Cu Apele Curate

Cercetarea a fost realizată în perioada 2025-2026 în cadrul programului Cu Apele Curate, inițiat de asociația MaiMultVerde și Lidl România.

***Multe mulțumiri tuturor persoanelor cu care am vorbit în timpul cercetării.
Fără generozitatea lor, această cercetare nu ar fi fost posibilă.***

Rezumat

Plasticul este un material foarte răspândit și puternic integrat în viața cotidiană, însă nu doar într-un mod pragmatic, ci și unul problematic. Acest material nu este doar versatil și util, ci și toxic și poluant. În România, în ultimii ani, diverși actori individuali și instituționali depun eforturi pentru a aduce în atenția publicului larg această latură problematică a plasticului. Proiectele lor sunt diverse, de la instalații de artă, reprezentații teatrale, expoziții fotografice, proiectare de documentare de mediu, eco performance-uri, ateliere de upcycling, tabere ecologice, ateliere de educație de mediu la igienizări, realizarea de trasee și plimbări de grup în natură, întâlniri comunitare și festivaluri tematice. Dintr-o perspectivă antropologică, aceste proiecte pot fi abordate ca încercări de a revaloriza, responsabiliza și problematiza. Pe scurt, pot fi analizate ca demersuri de a resemnifica plasticul. Sunt proiecte

care își doresc să chestioneze și, ideal, să schimbe modul cel mai răspândit de relaționare cu acest material. Relaționarea comună este marcată de indiferență și insuficiență. Sub formă de obiecte, resturi și deșeuri, plasticul este atât de integrat în viața cotidiană și atât de desconsiderat ca fiind ne semnificativ și nevaloros, încât adeseori trece neobservat sau este tratat cu indiferență. Proiectele oferă activități și narațiuni care permit exersarea temporară a unei relaționări afective și morale cu plasticul. În felul acesta, propun înlocuirea relaționării obișnuite cu o relaționare modelată de grijă — grijă față de un material cu un potențial distructiv și grija față de comunitate, într-un sens larg, cuprinzând actori umani și non-umani.

Cuprins:

1. Introducere	12
1.1. Care este problema cu plasticul?	14
1.2. Resemnificarea plasticului	15
1.3. Terminologie	17
2. Metodologie	20
3. „Plastifierea” lumii	22
4. „Plastifierea” României	30
5. Plasticul nimănui	40
6. Plasticul tuturor	58
6.1. Plasticul	60
6.2. Problematizarea plasticului	62
6.3. Relaționarea alternativă cu plasticul	65
6.4. Plasticul tuturor?	66
7. Concluzie	75
Bibliografie	78
Index fotografii	82

1. Introducere

La una dintre primele noastre acțiuni de ecologizare pe faleză Dunării, un domn ne-a întrebat de ce ne batem capul, că oricum o să vină ploile vara, crește debitul și o să ducă mai departe gunoaiele... De ce ne batem atunci capul să le strângem?!?

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani;
fragment de interviu)

În România, ca în multe părți ale lumii, sunt oameni care își bat capul cu plasticul. Diverși actori individuali și instituționali dezvoltă proiecte cu scopul de a promova o înțelegere mai nuanțată a plasticului, care să includă și informații despre impactul său negativ asupra oamenilor și naturii. Astfel de proiecte sunt obiectul cercetării antropologice prezentate în paginile care urmează.

1.1. Care este problema cu plasticul?

Plasticul este un material cotidian, nu doar într-un sens pragmatic, ci și într-unul problematic.

Pe deoparte, plasticul este un material foarte răspândit și puternic integrat în viața cotidiană. Este banal. Ne-natural, a fost „naturalizat” (Meikle, 1995). Este versatil și util, uneori indispensabil, introducând un grad sporit de confort în viața de zi cu zi prin proprietăți precum greutatea scăzută, rezistența sau impermeabilitatea. Este ieftin, așadar ușor accesibil atât producătorilor, cât și consumatorilor.

Acest material este mult, dacă nu chiar excesiv, utilizat. Din plastic sunt realizate foarte multe obiecte cotidiene — o varietate în continuă creștere în societatea

consumeristă actuală. Multe sunt obiecte de consum de folosință unică, altele au perioadă de utilizare scurtă. De asemenea, din acest material sunt produse diverse obiecte utilitare, precum ambalajele, foliile protectoare, cablurile și țevile. Majoritatea acestor obiecte manufacturate în serie sunt ușor de înlocuit cu altele noi și, astfel, ușor de aruncat ca obiecte demodate, învechite, urâte, murdare sau stricate.

Plasticul este o prezență comună și vizibilă în gropile de gunoi, o altă parte integrantă a vieții cotidiene — fie în gropile amenajate și reglementate, fie în cele improvizate în locurile „nimănu”, de la terenuri intravilane abandonate sau dosite la terenuri extravilane mai puțin accesibile, pe câmpuri, în păduri, pe maluri de râu sau în ape oceanice îndepărtate.

De ceva vreme însă, o altă perspectivă asupra plasticului circulă în spațiul public global, mai ales prin intermediul mass-media și al rețelelor de socializare care popularizează rapoartele cercetătorilor și activiștilor de mediu și retransmit imagini ale acumulărilor de plastic în ape oceanice, pe plaje sau în stomacul unor viețuitoare care au confundat bucăți de materiale plastice cu hrana. Termenii cheie sunt „deșeurile de plastic”, „poluarea cu plastic” și „criza plasticului”. Această perspectivă evidențiază caracteristicile materiale problematice ale plasticului sintetic derivat din combustibili fosili. Cea mai des menționată caracteristică este descompunerea extrem de lentă, un proces care durează zeci sau sute de ani, în funcție de tipul de material plastic. Acest proces începe prin mărunțirea în fragmente din ce în ce mai mici, denumite microplastic și nanoplastic, care se acumulează în soluri și corpuri și care circulă peste tot prin aer și apă, cu consecințe care momentan nu sunt pe deplin înțelese. Neobservabile fără instrumente optice, deci neobservate în viața de zi cu zi, microparticulele de plastic sunt omniprezente. Plasticul este, așadar, parte integrantă din viața cotidiană și într-un alt sens, nu pragmatic, ci problematic.

1.2. Resemnificarea plasticului

În această cercetare, am luat în considerare proiecte diverse, desfășurate în localități mai mici sau mai mari: de la instalații de artă, reprezentații teatrale, expoziții fotografice, proiectare de documentare de mediu, eco performance-uri, ateliere de upcycling, tabere ecologice, ateliere de educație de mediu la igienizări, realizarea de trasee, plimbări de grup în natură, întâlniri comunitare și festivaluri tematice.

Astfel de proiecte sunt relativ recente și departe de a fi numeroase sau de a preocupa și mobiliza un număr foarte mare de oameni. Am analizat nu doar agendele și reușitele lor, ci și provocările cu care se confruntă, precum și modalitățile în care indexează și povestesc realități cercetate și trăite.

Proiectele pot fi grupate în câteva **tipuri ideale**, în funcție de modelul principal de relaționare cu plasticul pe care îl propun:

- 1) proiecte care au ca scop dobândirea sau sporirea cunoștințelor despre acest material;
- 2) proiecte care aduc în prim plan valoarea materialului, recuperată economic, prin reciclare, sau simbolic, prin reamintirea rolului cultural al plasticului;

3) proiecte care propun strategii pentru evitarea plasticului, referirea fiind de cele mai multe ori la diminuarea consumului de plastic de unică folosință;

4) proiecte care încurajează conectarea afectivă cu plasticul și, prin extensie, cu spațiile publice unde deșeurile de plastic nu au ce căuta;

5) proiecte care detaliază o problemă a tuturor, poluarea cu plastic, și încurajează asumarea responsabilității pentru prevenirea și combaterea acesteia.

În practică, cele mai multe proiecte îmbină elemente încadrabile în diferite tipuri ideale.

Toate aceste proiecte caută să resemnifice plasticul — prin revalorizare, responsabilizare și problematizare. În felul acesta, își doresc să chestioneze

și, ideal, să schimbe modul cel mai răspândit de relaționare cu acest material. Relaționarea comună este marcată de indiferență și insuficiență. Sub formă de obiecte, resturi și deșeururi, plasticul este atât de integrat în viața cotidiană și atât de desconsiderat ca ne semnificativ și nevaloros, încât adeseori trece neobservat sau este tratat cu indiferență. Proiectele propun înlocuirea acestuia cu o relaționare modelată de grijă — grijă față de un material cu un potențial distructiv și grija față de comunitate, într-un sens larg, cuprinzând actori umani și non-umani.

Citatele următoare ilustrează această agendă:

Fac atelierul acesta de informare. [...] și acum, după 5 ani, merg cu prezentarea aceea prin școli... Și e la fel! Pare o joacă pentru ei! Pare o joacă

pentru ei! ‘Ah, uite a venit o doamnă să ne povestească despre’... Despre nimic! Că nu e... Dar la finalul unui atelier, apar ceva semne de întrebare. Și parcă și ei sunt un pic mai atenți.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

„Plasticul ăsta are gust de pește”, un spectacol de teatru despre apă, despre oameni și despre invizibilul strat de plastic care ne leagă pe toți.

(<https://cuapelecurate.ro/spectacolul-de-teatru-ajunge-in-cernavoda/>)

Ce ne dorim noi de la oameni este de... simțire. Să mergem cu toții într-o pădure și să simțim că, de fapt, suntem același lucru și nu există deconectare... Și să fii și tu la fel de consternat ca mine când vezi [gunoi în pădure].

(femeie, grupa de vârstă 30-35 de ani;
fragment de interviu)

Cu alte cuvinte, proiectele își propun — și uneori reușesc, indiferent de cât de momentană este reușita — să facă din „plasticul nimic” și „plasticul nimănui” un „plastic al tuturor”, de care suntem atașați afectiv și moral; și care ne atașează unii de alții în comunități atotcuprinzătoare, care ne includ pe noi, oamenii, împreună cu celelalte specii și cu planeta în întregime într-o „socialitate mai mult decât umană” (Tsing, 2013), toți și toate afectate de „violența înceată” (Nixon, 2011) și tăcută a acestor materiale.

În paginile care urmează schițez contextul larg în care se desfășoară aceste proiecte, de la dezvoltarea globală tumultuoasă a materialelor plastice sintetice, a cărei

consecință ar putea fi rezumată ca „plastifiere” a planetei, până la răspândirea acestor materiale în România socialistă și postsocialistă și tipul de relaționare cu plasticul preponderent în viața cotidiană actuală. Apoi introduc proiecte care exemplifică toate aceste categorii, folosind descrieri și opinii oferite de inițiatorii și inițiatoarele lor, observații din timpul cercetării și prezentările pentru publicul larg adresate acestuia prin intermediul mass-media și rețelelor de socializare.

1.3. Terminologie

„Plastic” este un termen-umbrelă folosit în viața de zi cu zi pentru a îngloba într-un singur „material” zeci de tipuri de materiale plastice, a căror trăsătură comună este plasticitatea, adică proprietatea de a fi modelabile, deformabile sau remodelabile. Ca „material”, „plasticul” este recunoscut și diferențiat senzorial de alte materiale prin acel ceva inconfundabil — „plasticos” — din aspectul și textura diferitelor tipuri de materiale plastice. În acest studiu, folosesc termenii „plastic” și „material” fără ghilimele, respectând folosirea lor cotidiană.

La fel de important este să precizez motivele pentru care folosesc noțiunea de „proiect”. În primul rând, este o noțiune care îmi permite să subliniez că activitățile analizate sunt abordări încă în lucru, unele desfășurându-se cu mai mult succes decât altele, toate permițând reevaluare și recalibrare continuă. Multe sunt activități punctuale, dependente de existența finanțării și disponibilitatea și interesul organizatorilor, voluntarilor și autorităților locale. În al doilea rând, noțiunea face trimitere la posibila distanță dintre speranțe, promisiuni și realități, ilustrată în studiu prin momente când și motive pentru care ceea

ce s-a dorit și ceea ce s-a realizat nu se suprapun în totalitate. În plus, propunerile de a relaționa altfel cu „plasticul” nu pot fi tot timpul puse în aplicare în contextele industriale, comerciale, infrastructurale și administrative curente. Apoi un proiect este nu doar efectiv, ci și afectiv. În munca lor de a aduce în prim plan o altfel de înțelegere a „plasticului”, interlocutorii și interlocutoarele mele simt, alternativ sau simultan, bucurie, mândrie, dezamăgire, deznădejde, entuziasm și epuizare. Nu în ultimul rând, munca din aceste proiecte nu este doar pentru ceilalți, ci este și o muncă asupra sinelui (cine ești și cine poți deveni în și pentru întâlnirea cu deloc banalul plastic și cu multitudinea de actori implicați în banalizarea sa în cotidianul generațiilor curente și al generațiilor viitoare). Un exemplu de muncă asupra sinelui este investiția personală în schimbări succesive de statut, de la o persoană preocupată de binele colectiv la una capabilă să coaguleze un grup de inițiativă și, mai târziu, să înființeze un ONG. Un alt exemplu de astfel de muncă este capacitatea de a urmări agenda proprie în ciuda reticențelor și refuzurilor de a considera ONG-urile parteneri, și nu competitori în administrarea vieții comunitare. Toate aceste elemente importante sunt mai degrabă neglijate într-o relatare a acestor activități care privilegiază dimensiunile lor cuantificabile.

2. Metodologie

Am realizat cercetarea despre relaționările cotidiene cu plasticul intermitent, începând din 2020, în București, unde locuiesc, și în Turnu Măgurele, unde merg des în vizită. În a doua jumătate a anului 2025, am cercetat în mod deosebit proiecte care abordau poluarea cu materiale plastice în localități de-a lungul Dunării, de la Drobeta-Turnu Severin, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Călărași și Oltenița la Cernavodă,

Brăila și Galați. Pentru colectarea datelor, am folosit diferite metode de cercetare, de la observație, observație participativă și conversații slab structurate până la analiză de text, documentare vizuală și interviuri semi-structurate. Anonimizarea este soluția aleasă pentru protejarea identității persoanelor întâlnite în timpul cercetării și onorarea încrederii de a împărtăși opinii și experiențe.

3. „Plastifierea” lumii

Dezvoltarea materialelor plastice a început la mijlocul secolului al XIX-lea, acestea fiind inițial realizate din materiale naturale și din combinații de materiale naturale și sintetice. Unele dintre aceste materiale plastice ar putea fi catalogate astăzi drept „materiale bio”, atâta timp cât sunt necunoscute sau ignorate consecințele lor negative sociale și ecologice (Altman, 2021). Inventată în 1907, bachelita este primul tip de material plastic în întregime

sintetic, produs din combustibili fosili. Începând cu mijlocul secolului XX, dezvoltarea materialelor plastice sintetice a luat amploare în Europa și America de Nord, fiind stimulată semnificativ de cercetările militare din perioada celui de al doilea război mondial. La mijlocul anilor 1950, de pildă, compania germană I.G. Farber a început „să sintetizeze un nou polimer aproape în fiecare zi, timp de zece ani” (Davis, 2022).

Materialele plastice timpurii au fost folosite pentru a imita materiale naturale valoroase, precum lemnul rar, carapacea de broască testoașă sau fideșul. De abia de la mijlocul secolului XX, plasticul a devenit plastic. Designerii și producătorii au început să fie din ce în ce mai puțin interesați să creeze imitații și din ce în ce mai mult să creeze obiecte folosindu-se de proprietățile deosebite ale acestor materiale, în primul rând de capacitatea lor de a fi modelate într-o varietate enormă de forme continue, care nu necesită îmbinări și întăriri, și de a putea fi colorate într-o multitudine de culori. Comentatorii culturali au fost la fel de entuziasmați de potențialul infinit al acestor materiale. Împreună cu designerii și producătorii, au creionat un „utopism plastic” (Meikle, 1995), o variantă a idealurilor utopice de a stăpâni natura prin aplicarea științei și tehnologiei.

În aceeași perioadă, industria materialelor plastice, mai ales cea din Statele Unite ale Americii, și-a conturat o agendă mult mai pragmatică, în centrul căreia a plasat, ca multe alte industrii ale vremii, o strategie comercială numită „ieșirea din uz planificată” (strategie care persistă și în ziua de astăzi, viața utilitară și culturală a obiectelor reducându-se mereu). A început, astfel, să manufactureze obiecte care nu rezistau mult și nu puteau fi reparate,

dar care erau de multe ori, fără ca aceasta să fie neapărat regula, la un preț pe care mulți consumatori și-l puteau permite (Packard, 1960). Fie că le convenea, fie că nu, consumatorii înlocuiau aceste obiecte cu altele noi. Iar producătorii și comercianții își sporeau în felul acesta profitul.

Industria materialelor plastice a dezvoltat și strategii de manufacturare și marketing specifice. Pe măsură ce combustibilii fosili au devenit mai disponibili și prețul de producție și vânzare a materialelor plastice a scăzut, campaniile de marketing au încetat să mai promoveze materiale plastice ca durabile și au trecut la prezentarea lor ca materiale de „unică folosință”. În plus, aceste campanii au fost menite să convingă publicul să creadă mai puțin în virtutea cumpătării, să fie preocupat de igienă și să accepte risipa (Lucas, 2002). Obiectele și ambalajele de plastic, mai ales cele de unică folosință, au fost prezentate drept cea mai bună modalitate de a asigura igiena. Aceste prezentări nu menționau munca umană implicată în producția acestor obiecte și le descriau ca fiind necontaminate de contactul uman (Pathak, 2020). De asemenea, aceste prezentări au trecut sub tăcere faptul că obiectele de unică folosință erau, de la început, gunoi (Hawkins, 2013) și că acest gunoi avea să

se acumuleze undeva și să afecteze pe cineva, mai apropiat sau îndepărtat, dar mai vulnerabil social și politic (Liboiron, 2022).

În același timp, inventarea polietilenei de joasă densitate (LDPE), a polietilenei de înaltă densitate (HDPE) și a tereftalatului de polietilenă (PET) și utilizarea acestora în fabricarea ambalajelor — în prezent cea mai mare categorie de produse din materiale plastice — a jucat un rol important în conceptualizarea plasticului ca un „material de unică folosință” (Cope, 2023). Apoi inventarea unui obiect în particular, și anume sticla din PET, a contribuit la schimbarea percepției oamenilor asupra plasticului (Hawkins, Potter & Race, 2015).

Însă, încă de la începutul dezvoltării sale, industria a avut de combătut și percepțiile nefavorabile asupra materialelor plastice. Folosirea predominantă inițială pentru a imita materialele naturale a rămas ancorată în registrul cultural, materialele plastice fiind derăse ca inautentice și reflectând lipsa de bun gust, o asociere care persistă și în epoca contemporană (Fehervary, 2013). La această reprezentare culturală s-au adăugat accidente determinate de producția și folosirea materialelor plastice, de la morți prin sufocare la cazuri de cancer și contaminare a ecosistemelor (Meikle, 1995).

În acest fel, în multe părți ale lumii, plasticul a ajuns să nu mai reprezinte materialul emblematic pentru modernitate, ci pentru societatea consumeristă marcată de goana după noutăți și de o cultură a risipei. În acest tip de societate, bunurile noi, în sens material și cultural, sunt supravalorizate. Corolarul este că tot ce este produs „folosit”, deci nu mai este nou,

se poate transforma ușor, simbolic mai mult decât material, în obiect „uzat”, deci bun de aruncat. Obiectele noi din materialele plastice, cu suprafețele lor netede și lucioase, materializează „noutatea” într-un fel unic, cum obiecte din niciun alt material nu reușesc să o facă (Fisher, 2015).

Astăzi, la nivel global, materialele plastice sintetice provenite din combustibili fosili sunt unele dintre cele mai produse materiale. Au numeroase aplicații, fiind folosite în sectoare diverse precum industriile medicală, alimentară, piscicolă, comunicare, auto, transport, aerospațială și în modă, agricultură și construcții. Noi tipuri de materiale plastice sunt frecvent create, noi aplicații sunt permanent dezvoltate și noi obiecte sunt introduse permanent pe piață, fie ca versiuni din materiale plastice ale unor obiecte existente, fie ca noi tipuri de obiecte.

Mai mult, aceste materiale sunt produse în cantități uriașe. La nivel global, în ultimii ani, au fost produse peste 400 de milioane de tone de materiale plastice anual. Iar din anii 1950, când a început producția la scară industrială, până în zilele noastre, au fost manufacturate mai mult de 9 trilioane de tone de materiale plastice. În 2020, un studiu a concluzionat că greutatea materialelor plastice de pe Pământ deja depășește greutatea tuturor animalelor terestre și marine (Elhacham et al., 2020).

Plasticul este un produs secundar al capitalismului petrochimic. Majoritatea noilor produse sunt manufacturate din ceea ce se numește „plastic virgin”. Doar în jur de 10% din toate materialele plastice produse până acum au fost reciclate. Previțiunile arată că producția globală de plastic se poate tripla până în 2060 (OECD, 2022). O recentă încercare de a o limita ia forma negocierilor politice demarate în 2022 printr-o rezoluție a Națiunilor Unite. Acestea vizează crearea unui tratat global care să stipuleze praguri pentru producție, mai ales cea de „plastic virgin”, și să includă obligații cu validitate juridică, mai ales în ceea ce privește responsabilitatea privind deșeurile și poluarea. Negocierile sunt însă anevoioase, petro-state precum Statele Unite ale Americii, Arabia Saudită și Rusia opunându-se propunerilor care pot leza interesele economice ale industriilor petrochimice (Altman et al., 2022; Altman, 2025).

Într-o formă sau alta, de la obiecte funcționale până la resturile din gropile de gunoi și fragmentele microscopice din apă, sol și aer, toate produsele de plastic manufacturate vreodată sunt încă prezente pe planetă (Raportul de mediu UN, 2024). Materialele plastice alcătuiesc ceea ce Morton (2013: 1) numește un „hiper-obiect”,

adică un obiect „distribuit masiv în timp și spațiu în raport cu oamenii”. Astfel de hiper-obiecte nu sunt experimentate direct de către oameni în viața cotidiană, dar pot deveni vizibile și cognoscibile prin modele abstracte, precum statisticile și simulările.

Cum multe obiecte din materiale plastice sunt deșeuri încă din faza de design, adică produse destinate să fie aruncate după o folosire unică sau de scurtă durată, atunci o parte din acest „hiper-obiect” este deja alcătuit din omniprezentele, longevivele și toxicele deșeuri de plastic. Comerțul global cu astfel de deșeuri de materiale plastice exportă poveri ecologice către regiunile mai sărace ale lumii, din periferiile Europei și din Sudul Global, unde se multiplică gropile de gunoi și incineratoarele, un fenomen adeseori numit „colonialismul deșeurilor” sau „imperialismul gunoiului” (Doherty, 2022; Liboiron, 2022). Indiferent de locație,

degradarea și dispariția materialelor plastice se produce extrem de lent și este însoțită de eliberarea de substanțe toxice. Deșeurile de materiale plastice sunt, așadar, o problemă planeteară, a tuturor.

Mai mult, indiferent de locație, plasticul poluează. „Materialele plastice eliberează substanțe, sigilează, sufocă, infuzează, se dispersează, se descompun și persistă. Din punct de vedere material, ele sunt modelabile, dar casante, durabile, dar fragile, aparent incapabile să se descompună, dar dezintegrandu-se în particule din ce în ce mai mici (Abrahms-Kavunenko, 2021:2). Poluarea poate avea loc în momentul extracției combustibililor fosili sau în timpul transportului acestora către platformele petrochimice, unde sunt transformați în forma intermediară a plasticului, și anume peleți. Poate avea loc și pe parcursul călătoriei peleților către

fabricile unde vor fi modelați în diferite obiecte, în timpul producerii acestei transformări sau în timpul utilizării. Mai mult, se poate întâmpla în procesul de reciclare, dacă aceasta are loc. Pe lângă lipsa infrastructurii de colectare și reciclare, neatractivitatea economică a proceselor și produselor, reciclarea poate fi împiedicată de caracteristicile unora dintre materialele plastice, mai precis de plasticitatea lor scăzută. În final, poluarea apare atunci când materiale plastice stau uitate, dar active chimic și fizic, pe ici și colo, în gropi de gunoi sau în „locurile nimănui” și atunci când pornesc, în bucăți mai mari sau mai mici, către toate colțurile planetei și ajung oriunde în apă, aer și sol. Impactul negativ rezultă nu doar din specificitatea materială și dinamica industrială, comercială și infrastructurală, ci și din cantitatea enormă, în continuă creștere, de materiale plastice.

Pe scurt, aceste materiale au avut un impact profund asupra vieții cotidiene. Au creat noi posibilități și realități materiale, însă acestea sunt atât pozitive, cât și negative. Un exemplu comun de impact dublu este folosirea acestor materiale în sistemul global de alimentație. Prin intermediul lor, fie ca ambalaje, fie ca obiecte, alimentele pot fi transportate, împachetate și păstrate în noi moduri, eliminând dependența de alimente locale de sezon, prelungind valabilitatea și reducând contaminarea. Însă diferite materiale plastice eliberează substanțe toxice pentru organisme umane și non-umane (de pildă bisfenol A (BPA) care perturbă echilibrul hormonal uman (Yang et a., 2011)). Lumea „plastifiată” este, așadar, nu doar o lume a confortului, ci și o lume (iremediabil) poluată.

4. „Plastifierea” României

În România, materialele plastice au intrat în viața cotidiană predominant în perioada socialistă, timid în anii 1960, apoi din ce în ce mai mult.

Prin anii '80 a început o eră a folosirii plasticului, dar mai mult la oraș.

(femeie, grupa de vârstă 70-75 de ani;
fragment de interviu)

Multe dintre persoanele întâlnite în timpul cercetării și-au amintit primele lor obiecte din plastic, cele mai în vârstă menționând obiecte precum castroane, ligheane, cădițe pentru copii, olițe portabile pentru copii, cizme impermeabile, telefoane, iar cele mai tinere zâmbind la amintirea unei jucării anume, a rechizitelor și colacilor de înot. Întrebați sau întrebați despre soarta acestor obiecte, majoritatea interlocutorilor

și interlocutoarelor mele au ridicat din umeri. Nu își mai aduceau aminte ceva anume.

Ah, cred că am aruncat castronul la gunoi, ce altceva aș fi putut face atunci când s-a spart? Atunci ne obligau să colectăm hârtie și sticlă pentru reciclare, dar nu și plastic. Nu era așa de mult plastic oricum și aveai mai multă grijă cu tot ce era din plastic decât acum.

(femeie, grupa de vârstă 75-80 de ani; fragment de interviu)

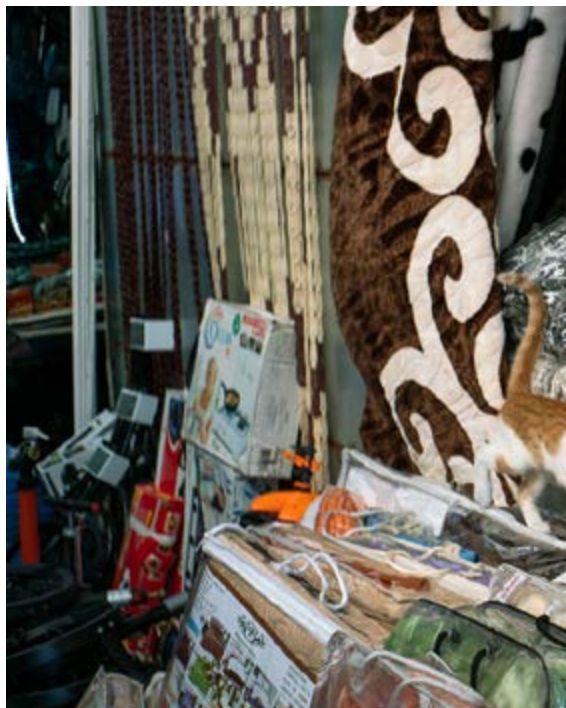
Toate aceste persoane au conturat imaginea unei vieți cotidiene în care încep să apară obiecte din materiale plastice, de la obiecte specifice pentru diferite spații domestice și petrecerea timpului liber până la articole de îmbrăcăminte și consum cultural (obiecte din materiale plastice din perioada socialistă târzie sunt prezentate constant pe pagina de Facebook intitulată Copilăria anilor 80-90).

Aceleași persoane povestesc cum plasticul provoca o senzație distinctă de nou, special și modern.

Perdelele de nailon, linoleumul și mușamaul însemnau un stil de viață modern, mai ales dacă te mutasei la bloc la oraș de la țară. Îmi aduc aminte că îmi plăcea cum totul scârțâia a nou, mirosea a nou.

(bărbat, grupa de vârstă 70-75 ani; fragment de interviu)

În viața de zi cu zi, în gospodărie și creșterea copiilor, materialele plastice ofereau confort. Erau durabile, igienice, ușoare și impermeabile.

Trebuia să ai grijă să nu pui ustensilele de bucătărie din plastic pe suprafețe fierbinți și să-î înveți pe copii să nu-și lase jucăriile de plastic la soare. Asta era tot.

(femeie, grupa de vârstă 70-75 de ani; fragment de interviu)

Țesăturile sintetice au fost foarte bine primite de către femei. Se spălau ușor la mașina de spălat, nu trebuia să le calci sau să le aprezezi. Așa că eu am muncit mai puțin decât mama.

(femeie, grupa de vârstă 70-75 de ani; fragment de interviu)

De asemenea, aceste materiale erau colorate, așa că rolul lor în înfrumusețarea locuințelor a fost binevenit.

Plasticul a făcut viața noastră mult mai ușoară.

(femeie, grupa de vârstă 65-70 de ani; notă de teren)

Cu alte cuvinte, materialele plastice au ajuns să fie recunoscute pentru contribuția lor la o „viață bună”.

Astfel de amintiri atestă modul în care materialele plastice au fost integrate în promisiunea statului socialist de a democratiza confortul. Cercetătorii acestei perioade istorice, în România și în alte țări din Europa de Est, au demonstrat că materialele plastice au fost instrumentalizate politic. Au fost „revendicate ca un nou domeniu al realizării socialiste, capabil să transforme promisiunea abundenței pentru toți în realitate” (Crowley & Reid 2010, 22).

Au fost promovate ca embleme ale progresului, științei și vieții moderne sub socialismul de stat (Rubin, 2008; Fehérváry, 2013). În România, faptul că Elena Ceaușescu a deținut un doctorat în chimie și a primit premii pentru realizări în domeniul chimiei polimerilor vorbește de la sine despre importanța simbolică a materialelor plastice (ca paranteză, capacitatea ei intelectuală de a desfășura această cercetare a fost întotdeauna contestată). Obiectele din plastic erau menite să semnaleze faptul că socialismul putea oferi o viață modernă comparabilă cu cea din Vest.

Însă plasticul nu doar a încântat, ci a și dezamăgit. Persoanele întâlnite în timpul cercetării își amintesc și experiențe mai puțin plăcute cu plasticul – în aceste cazuri se refereau la obiecte mai puțin prin performanța lor ca produse și mai

mult prin calitățile lor ca produse din materiale plastice (Fisher 2004). În unele cazuri, tipurile de materiale plastice erau nepotrivite (de exemplu, jucării și rechizite școlare fabricate dintr-un tip de plastic dur și casant; haine și încălțăminte din materiale plastice care se uzează foarte repede; lapte ambalat în pungi de plastic subțiri și greu de manipulat; perdele de duș din PVC al căror miros se simțea mai puternic în băile mici de bloc). În alte cazuri, obiectele din materiale plastice erau de o calitate scăzută și neatractive din punct de vedere estetic. În plus, petele, zgârieturile și urmele de praf și grăsime nu dispăreau, indiferent cât de bine erau frecate, așa că aceste obiecte din plastic se uzau dizgrațios. Toate aceste caracteristici erau importante într-o perioadă în care obiectele, inclusiv obiectele din materialele plastice, erau evaluate mai mult în funcție de posibilitatea de a fi utilizate pe termen lung și mai puțin în funcție de nouțatea lor.

Aceste experiențe mai puțin plăcute ar putea fi legate de limitări structurale, materiale și tehnologice care au influențat designul și producția. În anumite cazuri, „plasticul folosit pentru a produce o declarație a modernului era în sine depășit” (Stokes 2000, 73). Există apoi o limitare ideologică. Statele socialiste au privilegiat producția în detrimentul consumului și cantitatea în detrimentul calității. În plus, în Europa de Est socialistă, românii s-au numărat printre consumatorii mai puțin norocoși, având un acces mai limitat la bunuri de consum (Scarboro, Mincyté și Gille, 2020). Prin urmare, „experiența materialităților socialiste moderne... rareori a fost la înălțimea descrierilor din discursurile oficiale” (Fehérváry 2013, 140). Aici pot fi incluse și materialele plastice. Fragile, ușor de zgâriat, predispuse la decolorare, deformare și îngălbenire, acestea au eșuat afectiv și moral, nu doar funcțional. Materialele plastice au devenit o dovadă a incapacității statului socialist de a avea grijă de cetățenii săi—problema nu era socialismul în sine, ci experiența unor materiale care păreau lipsite de substanță și erau interpretate ca dovezi ale lipsei de respect față de cetățeni (Fehérváry, 2013). Diferiți autori au argumentat că astfel de experiențe au coagulat critica, chiar respingerea, modernității socialiste (Veenis, 1999; Berdahl, 2009). Critica asupra politicii, a arătat Fehérváry (2013), a fost adesea exprimată indirect prin referire la cultura materială.

Însă aceste experiențe mai puțin plăcute cu plasticul produs local sau în Europa de Est, au putut fi înțelese și ca manifestări ale unui „modern disfuncțional” (Fehérváry 2013, 102), modern, totuși. Aceasta este o posibilitate recuperată retrospectiv prin amintirile unor interlocutoare și interlocutori care rememorează astăzi întâlnirile lor cu

obiecte din materiale plastice de bună calitate din lumea vestică. Astfel de obiecte circulau în România, fie ca daruri primite din străinătate, bunuri cumpărate în străinătate de către cei care puteau călători, produse achiziționate în magazine speciale cu valută sau obiecte cumpărate pe piața neagră. Aceste obiecte ar fi putut influența modul în care în perioada socialistă oamenii au răspuns la un regim de valoare care definea plasticul ca o materializare a unei „modernități durabile” (McKay et al. 2020).

O astfel de înțelegere transpare în următorul citat, fragment dintr-o conversație cu o femeie care a învățat prin experiență directă să evalueze calitatea materialelor plastice și să distingă între „plasticul bun” (din Vest) și „plasticul prost” (din Europa de Est):

Am noțiunea de plastic bun și plastic prost. Pentru că noi avem acasă obiecte din plastic bun primite din Germania de la un prieten. Pe el l-am cunoscut când eram în liceu [sfârșitul anilor 1990]. Și așa a intrat plasticul bun în viața noastră. Plus că el a fost textilist, și era foarte interesat de calitatea obiectelor. El m-a învățat foarte mult să disting între ce e de calitate și ce nu e. [...] La el acasă avea obloanele din plastic, dar erau... Îți dai seama? Fuseseră bătute de soare atâta, dar arătau impecabil! Și avea niște scaune pe terasă din plastic. Și masa lui nu se compara cu masa noastră din plastic de afară, de pe terasă... A noastră [...] s-a mâncat, a mâncat-o soarele în două veri. A lui era impecabilă. Era masivă, cumva, era grea... Pe a noastră o lua tot timpul vântul, până când am aruncat-o, că n-am mai suportat-o. [...] Și mama

povestea cât de proaste erau lucrurile din plastic la noi în țară în comunism, cizmele de vinil care se strângeau pe picior la prima ploaie, geaca de vinilin care s-a făcut ferfenită după câteva purtări [...] Plasticul bun în primul rând trebuie să nu aibă mirosul ăla pregnant de plastic, să nu miroasă a benzină. Ce miroase foarte tare nu este de calitate. Trebuie să nu fie poros. Apoi plasticul bun nu se deteriorează în timp, nu se îngălbenește, nu se rupe ușor, nu se zgârie. Să fie mai gros, să fie mat. [...] Eu acum citesc review-uri când îmi cumpăr ceva electrocasnic. Și foarte multă lume menționează ‘e dintr-un plastic bun,’ ‘e dintr-un plastic prost’. Deci contează, în special la electrocasnice, că nu îți permiți să le schimbi în fiecare zi.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Anii 1990 și primii pași spre o societate de consum capitalistă au însemnat și o avalanșă de obiecte din materiale plastice. Multe dintre acestea erau ieftine, distractive, destinate unei folosiri scurte sau de unică folosință, dar în culori mai vii, forme mai contemporane și ambalaje mai atrăgătoare decât cele cu care erau obișnuiți cei mai mulți români.

O interlocutoare care a copilărit în anii 1990 a depănat amintiri despre plasticul acelor ani:

Când eram eu mică, era un magazin la noi în oraș unde se vindeau doar obiecte din plastic. Era magazinul meu favorit. Și erau numai articole de casă. De toate. Și erau ieftine. [...] Atunci au apărut la noi ouăle Kinder. Dacă ai mei îmi luau ou Kinder, ceea ce se întâmpla rar...știam și magazinul de unde îmi luau,

că nu erau multe să aibă... însemna că e o ocazie specială, că au bani, că au luat salariul. [...] Tot ce vedeam în vacanță la mare din plastic era, în general, un pic peste ce vedeam la noi în oraș. Te puteai poza cu delfini de plastic, care nu se găseau chiar peste tot. Sincer, mie îmi plăcea foarte mult plasticul la mare. Mi-aș fi dorit ca totul la mare să fie din plastic. [...] Interesant, acum că vorbim, eu nu cred că am vreo amintire din copilărie fără plastic. Adică din grătarele cu ai mei, cred că rețin mai puțin pădurea decât farfuriile albe de plastic din care mâncam sau muștarul care rămânea pe farfurii. Tot timpul vărsam paharele de suc, care erau din plastic alb, rar era un plastic transparent...Rețin cuțitele alea cu care nu puteai să tai nimic, dar totuși le aveai tot timpul...

(femeie, grupa de vârstă 30-35 de ani;
fragment de interviu)

Astfel de obiecte nu doar au încântat, copii și adulți deopotrivă, dar au și dezamăgit, mai ales adulții, pentru că nu erau chiar ceea ce visaseră ei în timpul perioadei socialiste. În anii 1990, multe dintre obiectele din materiale plastice au intrat pe piață printr-o „globalizare inferioară” (Mathews, 2011), adică printr-un comerț mai mult sau mai puțin legal, care aducea din țări precum Turcia și China bunuri accesibile unei populații sărace. Acestea erau de calitate inferioară, o evaluare pentru care consumatorii români nu se bazau doar pe experiența directă a materialității prin utilizarea acestor bunuri, ci și pe un criteriu mai degrabă cultural. Bunurile erau „estice”, iar acești consumatori își doriseră obiecte din Vest (Crăciun, 2015).

Următoarele amintiri invocă acel context marcat de dezamăgire:

În perioada aia a fost o explozie de plastic, dar lucruri de proastă calitate. De asta îmi aduc aminte bine, pentru că era o discuție și enervare permanentă acasă.

(bărbat, grupa de vârstă 50-55 ani; fragment de interviu)

Îmi amintesc de mult plastic ieftin în perioada liceului. Și de lucrurile ieftine, în general. Era un loc, templul plasticului, ca să zic așa. Mai ales de proastă calitate. La așa zișii ruși, comerțul de la tarabe. Acolo se aduceau toate chinezăriile imaginabile și inimaginabile [...] Eram sărace. Mergeam acolo, că acolo erau și din astea de uz gospodăresc. De exemplu, în minte niște aparate pentru pastile

anti-tânțari. Foarte proaste, dintr-un plastic din al doilea război mondial. [...] Hai să mă gândesc și la lucruri frumoase din plastic. Pixuri, chestii de scris... Dar frumusețea nu le făcea mai bune.

(femeie, grupa de vârstă 50-55 de ani; fragment de interviu)

Din anii 2000, chiar mai mult din anii 2010 — așa cum au subliniat multe dintre persoanele cu care am vorbit în timpul cercetării — de când România a fost mai puternic integrată în circuitele globale capitaliste, formale și informale, și mai multe obiecte din materiale plastice sunt disponibile pe rafturile magazinelor și sunt utilizate în viața de zi cu zi. Obiectele de unică folosință sau destinate utilizării trecătoare, precum și ambalarea preponderentă în materiale plastice, în loc de hârtie și sticlă, au devenit ceva comun.

Această realitate este consemnată în versuri de Anca Iosif, în ultima sa contribuție despre *lulie fără plastic* în revista *Dor* (2022).

Reproduc aici un mic fragment din acest poem:

E vară, la zmeură poftesc / În caserolă de plastic găesc / Un măr ambalat / Totul în folii înfășurat [...] / Legumele congelate / la pungă de plastic / Sună fantastic.

Dezvoltată recent, mai ales în timpul pandemiei, dar transformată apoi în practică curentă, cumpărarea online, și mai ales comenzile de mâncare, au sporit cantitatea de ambalaje din materiale plastice care se acumulează în spațiul domestic.

Aceste obiecte au fost integrate din motive diferite, nu doar pentru valoarea lor de utilizare: de la confort (de exemplu,

servirea mâncării pentru invitați pe farfurii și cu tacâmuri de unică folosință pentru a elimina necesitatea curățării lor) până la igienă (de exemplu, mâncarea servită în instituții de învățământ și sănătate este împachetată integral și excesiv în diferite ambalaje de materiale plastice). Unii dintre consumatori est europeni au celebrat consumul de obiecte de unică folosință ca o dovadă a instalării, în sfârșit, a capitalismului (Resnick, 2018). Alți consumatori au integrat obiectele de unică folosință în modul de semnalare materială și simbolică a statutului social, o logică în care contează nu doar a avea, ci și a arunca.

În același timp, plasticul a devenit o prezență constantă în gropile de gunoi, fie amenajate și reglementate, fie improvizate și neautorizate. Următoarea descriere a unei gropi de gunoi dintr-un sat din Lunca

Dunării este reprezentativă pentru noua realitate:

Să vă povestesc de groapa de gunoi de la mine din sat, care nu era departe de casa noastră. Când eram eu mic, era ulița noastră și la marginea ei era vârful malului, așa îi ziceau, că satul e mai sus, pe un fel de deal mic...Și venea ulița așa, în jos, și imediat la capătul ei era marginea prăpastiei. Și de atunci se aruncau gunoaie acolo. Dar alea erau resturi vegetale și bălegar. Apoi am plecat eu din sat în clasa a opta [anii 1970]. Și au trecut anii. Când am venit în '86 și m-am dus din nou la marginea prăpastiei [...] am văzut cu cât crescuse. [...] 2, 3 metri mai sus, mai aproape de marginea de unde mă uitam eu. Știi ce înseamnă asta? Că acolo e panta abruptă. 2, 3 metri diferență înseamnă foarte mult. Dar n-a fost nimic, că era tot din asta, bălegar și resturi vegetale, creștea pe el iarbă, frumos. Crescuseră și câțiva pomi! După Revoluție încoace, mai rău! Groapa a avut o creștere mult mai accelerată, deja cu plastic, deja cu...toate astea. Acuma sunt acoperite gunoaiele, cât de cât, că nu prea...deși se aruncă și acum... Dar au pus cameră acuma și nu îi mai lasă să arunce. Dar acolo, 90%, în afară de astea vegetale, sunt numai plastice! Eu mă mir de unde a apărut atâta plastic, folii, bidoane mari, din alea de murături, sparte... Și la fel e în toate satele din zona aia. Coborâți pe vale în orice sat și să vă uitați așa, să vedeți cum se vede...din capătul ulițelor, torente de plastic, torente de plastic.

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

Materialele plastice nu se amestecă cu solul imediat, în felul știut din experiența

cu materialele biodegradabile care reprezentau, odinioară, forma principală de deșeuri în mediul rural. Și când se amestecă, ca microplastic, sunt deja invizibile. Însă modurile de administrare a deșeurilor atât în mediul rural, cât și în mediul urban nu s-au modificat în tandem nici cu excesul material al capitalismului contemporan, nici cu tipurile de materiale non-biodegradabile ca plasticul, excesiv folosite de societățile consumériste, nici cu cerințele legale de a colecta separat și a recicla. O infrastructură funcțională și eficientă pentru colectare separată este încă în lucru în administrațiile de pe teritoriul țării, ocazional impulsionată de repetatele amenzi plătite de România pentru neimplementarea legislației europene în domeniu și nerealizarea procentelor asumate de reciclare. Indiferent de regimul economic și politic care o guvernează, mai mult sau mai puțin eficient și sustenabil, România este, așadar o societate „plastifiată”.

5. Plasticul nimănui

În perioada recentă, nu doar cantitatea și varietatea de obiecte din plastic s-au schimbat, ci și înțelegerea materialului și modul de relaționare cu acesta.

Plasticul a devenit materialul fără valoare al mărfurilor fabricate în masă (Barthes, 1991[1972]). În cuvintele unei interlocutoare:

Când eram mai mică [anii 2000], mă gândeam că dacă ceva e făcut din plastic, e de calitate proastă. Chestiile

din plastic, cum sunt rechizitele, mă gândeam la ele ca fiind... nu perisabile... nu știu cuvântul. Ce ar fi echivalentul la perisabil pentru plastic? Adică că nu erau lucruri care durează... Asta era percepția asupra plasticului... îl vedeam ca pe ceva de aruncat, ca pe ceva de proastă calitate.

(femeie, grupa de vârstă 25-30 de ani; fragment de interviu)

În plus, dincolo de pragmatismul integrării în cotidian a acestor materiale utile, ușoare, durabile sau versatile, relaționarea afectivă și morală cu plasticul a început să fie marcată mai mult de indiferență decât de entuziasmul și dezamăgirea din perioadele trecute.

Indiferența este o lipsă de interes, preocupare sau simpatie față de cineva sau de ceva.

În anumite situații, indiferența înseamnă neobservare:

Fiind cumva integral în viața mea și a familiei mele, n-am conștientizat neapărat ce e din plastic, ce nu e din plastic.

(femeie, grupa de vârstă 25-30 de ani; fragment de interviu)

În alte situații, indiferența înseamnă nepăsare:

Avem la birou o poză de la Bicaz, făcută de [X], cu doi pescari care pescuiesc într-o mare de PET-uri.

(femeie, grupa de vârstă 25-30 de ani; fragment de interviu)

Într-o societate postsocialistă consumeristă, indiferența față de plastic este favorizată de anumite condiții de posibilitate. În paginile următoare, schițez aceste condiții, momentan în tușe groase, cărora o cercetare mai amănunțită le poate adăuga mai multă consistență. O astfel de condiție este creată de materialitatea plasticului. Acesta este experimentat în forme gata făcute, foarte rar prin activități generative precum manufacturarea, îngrijirea și repararea, excepție fiind

folosirea diferitelor materiale plastice de către artiști și artizani. În general, în societățile consumeriste există o distanțare față de materiale, majoritatea obiectelor cotidiene fiind cumpărate de-a gata, iar materialele din care sunt realizate fiind, de multe ori, mai puțin cunoscute în detalii precum originea și proprietățile lor, specificitatea manufacturării și posibilitățile de prelucrare, refolosire, reciclare și debarasare (Dazin & Kuchler, 2015). În cazul materialelor plastice, originile lor în combustibilii fosili sunt mai puțin cunoscute. Chiar și atunci când sunt cunoscute, ele sunt mai rar importate în consum, mai mult simțite printr-un deranjant miros.

Eu remarc plasticul atunci când miroase. Ai fost vreodată într-un magazin chinezesc? Dacă nu, du-te. E unul acum chiar la noi în piață. Și o să înțelegi imediat ce vorbesc!

(bărbat, grupa de vârstă 50-55 de ani; notă de teren)

În plus, suprafețele netede și lucioase ale obiectelor din materiale plastice rar lasă impresii senzoriale și afective asupra utilizatorilor, așa că sunt greu de ținut minte.

Pe capacul de la cutia de cremă de mâini a mamei mele, ăla albastru, Norvea, erau niște striății. Și îmi plăcea să frec degetele pe striățiile alea, de asta mi-l aduc aminte.

(bărbat, grupa de vârstă 45-50 de ani; notă de teren)

Pe de altă parte, obiectele din materiale plastice îmbătrânesc urât, fără patină — crapă, se deformează, se decolorează, par mereu murdare, indiferent cât și cum

sunt îngrijite și curățate. Dar particularitățile acestea nu deranjează pentru că aceste obiecte sunt ușor de înlocuit cu altele noi.

Alte condiții sunt structurale, deopotrivă locale și globale. În societatea consumeristă, consumatorii sunt expuși la și/sau îmbrățișează „etosul folosinței unice” (Hawkins, 2001). Obiectele de consum sunt frecvent înlocuite cu altele din diverse motive — motive pragmatice: se strică, rar pot fi reparate sau reparația costă mai mult decât înlocuirea; motive culturale: valorizarea „noutății”; și motive sociale: posibilitățile de a înlocui și de a arunca fiind considerate indicatori ai statutului social (Strasser, 2000). Obiectele din materiale plastice, ieftine și numeroase, sunt, de obicei, și mai frecvent înlocuite decât obiectele din alte materiale.

Corolarul acestei situații este o relaționare afectivă și morală slabă cu obiectele, de aici indiferența față de acestea, în toate etapele vieții lor, pre-consum, consum și post-consum. Societatea consumeristă încurajează și/sau determină nu doar detașare, ci și deresponsabilizare. În cazul materialelor plastice, diverșii actori implicați în toate etapele vieții obiectelor, de la extracția materialelor până la viața lor post-consum, sunt absolviți de orice fel de responsabilități sociale și ecologice. O astfel de societate este eficientă, practică și flexibilă, dar și fragilă și instabilă, deoarece uitarea, detașarea și cinismul iau locul amintirilor și relațiilor, iar degradarea și contaminarea marchează ecosistemele.

Nu în ultimul rând, importante în dezvoltarea indiferenței față de plastic sunt particularitățile locale culturale ale relaționării cu gunoiul și poluarea.

Producerea gunoiului, adică aruncarea de orice fel de resturi, nu doar plastic, este considerată o parte normală a vieții cotidiene. Însă diferite noțiuni culturale normative determină practici și realități materiale și infrastructurale. În definiția lui Mary Douglas (1966), gunoiul este „materie nelalocul ei”. Pentru anumite persoane, este „materie nelalocul ei” în spațiul lor privat, de la buzunare și autoturism personal până la casă și curte. Gunoiul trebuie scos din acest spațiu. Odată ajuns în afara acestuia, devine invizibil, materie care nu interesează (Argyrou, 1997). În fiecare comunitate, gropile de gunoi — oficiale, dar și ad-hoc, precum gunoiul aruncat în șanț, la colț de stradă, pe drum, în zone terestre îndepărtate și ape — sunt la marginea sau în afara lor. Privirea modelată cultural, prin această înțelegere a gunoiului, nu surprinde nici plasticul, chiar și atunci când obiectele din materiale plastice

sunt (aproape) intacte, cu atât mai puțin când s-au fărâmițat și au devenit aproape invizibile cu ochiul liber în sol și apă. Pentru alte persoane, resturile aruncate în afara gropilor de gunoi oficiale reprezintă cu atât mai mult „materie nelalocul ei”. Deranjează, trebuie strânsă și dusă la „locul ei” - coșul, groapa de gunoi sau fabrica de reciclare, dacă este cazul. Întâlnirea dintre aceste două tipuri de privitori, unul care „vede”, altul care „nu vede” gunoiul, poate crea disconfort personal și social (situație ilustrată în povești despre curățenia de dinainte de vizita celor din afara comunității sau cerința de a nu le povesti despre sau arăta acestor străini gunoaiile depozitate în afara locurilor formale).

Aruncarea frecventă, chiar zilnică, a obiectelor și ambalajelor din materiale plastice creează adeseori un fel de „orbire”, consumatorii nefiind conștienți de cât de

mult plastic consumă și, deci, cât de multe deșeuri din materiale plastice produc (Whitman et al, 2025). În timpul cercetării, mi s-au povestit câteva instanțe și moduri în care s-a produs conștientizarea:

O tânără povestește cum s-a hotărât să strângă tot gunoiul din plastic într-o cameră goală din apartamentul ei și a fost repede surprinsă de cât de mult și cât de repede creștea „grămada”.

Câțiva artiști au cerut publicului să le doneze „punga cu pungi” pentru o instalație — cea pe care au presupus-o a exista în fiecare casă, rezultând din abundența capitalistă filtrată de obiceiuri inculcate de părinții și bunicii obișnuiți cu penurie și valorizarea pungilor în timpul comunismului — și s-au simțit apoi depășiți de cantitatea enormă de pungi primită.

Una dintre instalațiile care a impresionat cel mai mult grupul de vizitatori pe care îi acompaniam a fost tapetarea unei părți a spațiului expozițional cu pungi de plastic, ceva ușor de imaginat ca posibil de realizat în apartamente ca cele în care locuiau, cu pungile din „punga cu pungi”, poate nu doar a lor, dar cu siguranță și cu „pungile cu pungi” de la vecini (note de teren).

Acum vreo 10 ani, m-am dus la gura Oltului, pe partea dinspre Turnu. Ce am văzut acolo! Eu am rămas șocat. Ce adusese apa! Sticle, găleți, bidoane sparte, gunoaie, de toate, de la noi, că de la cine altcineva?

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

Sunt oameni cărora le este greu să înțeleagă amploarea fenomenului. Pentru că ei se uită la noi pe faleză, pe

malul lacului, pe stradă și văd una, două sticle sau pungă și nu-și pot imagina că totuși există însule în mijlocul oceanului create din plastic... Mai sunt oameni care spun da, băi, ar fi frumos să facem, dar... Acum noi ne mutăm într-un apartament nou și reamenajăm bucătăria. Am chemat doi domni, producători de mobilă, și pe amândoi i-am întrebat ce sistem de colectare a deșeurilor îmi recomandă, care să și încapă în corpul de bucătărie, dar să fie și pentru colectare separată. Amândoi mi-au zis: 'Dar chiar țineți neapărat? Că în definitiv, oricum aștia le iau la comun, oricum nu prea e nici loc. Și eu am vrut, dar am renunțat că are diametru de nu știu cât și... Pare că este o poveste frumoasă pentru mulți dintre oamenii cu care vorbesc, încă, și că e dificil să faci ceva.

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani; fragment de interviu)

Odată depozitat în afara spațiului privat, în coșuri, locuri ascunse și spații publice, gunoiul nu mai este responsabilitatea celor care l-au produs, ci a altcuiva, de la colectorii informal și firmele de colectare a gunoiului, la autoritățile locale.

Următoarele citate ilustrează această înțelegere:

Gunoii e gunoi. Vrei să scapi de el. Pe urmă nu mai e treaba ta.

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

X îmi povestește cum, după vizionarea unui documentar în care un grup de copii și adulți strâng deșeurile de plastic de pe o plajă din altă țară, o elevă declară

că dacă ar fi în țara respectivă sigur s-ar implica și ea într-o astfel de activitate. X o întreabă dacă deșeurile de plastic nu sunt o problemă și în localitatea ei. Eleva crede că sunt și o problemă locală, dar subliniază că în orașul ei nimeni nu face nimic. (notă de teren)

De asemenea, relaționarea cu gunoiul, în particular munca ca gunoier sau cea de selectare a materialelor reciclabile și obiectelor încă folosibile, nu este dezirabilă. Astfel de munci și oamenii care le desfășoară sunt stigmatizați social.

Delegarea responsabilității pentru colectarea deșeurilor și stigmatizarea socială a persoanelor care le strâng sunt elemente centrale în experiențele povestite în rândurile care urmează:

A fost și un picnic, am oferit o sută de pachețele acolo, copiilor de pe plajă și la finalul zilei... Bine, oferindu-le și saci, adică toată infrastructura, toată logistica necesară... Băi, ai consumat, hai să punem în saci! Și le-au lăsat acolo. A doua zi, noi, cu soții, ne-am dus și am strâns. Și acolo a fost urât! Cutiile erau inscripționate cu sigla noastră... Și ziceam 'Măi, dar de ce oare?' 'De ce oare?' N-am înțeles! Când ne-am dus, eram cu soțul... că făcusem grupe, ne împărțisem locul, câte doi, câte doi... Și la un moment dat un tânăr... Un tânăr, apropo de tineri, că ne punem speranța în ei! 'Mergeți și mai departe, după copăcelul acela.' Și i-am zis 'Noi suntem voluntari!' Avea impresia că noi chiar suntem zilieri sau ceva... muncim în folosul comunității. Nu că ne-au jignit, nu asta vreau să zic. Că până la urmă nu ne-a făcut nimic. Dar de ce nu te ridici tu să dai un exemplu? Sau de ce nu s-au ridicat oamenii aceia, adulții

aceia? Când i-au văzut pe copiii care curătau plaja dimineața aia... nici 10 ani nu aveau, erau clasa a treia!

(femeie, grupa de vârstă 40- 45 de ani; fragment de interviu)

Acum câțiva ani ar fi zdrăngănit tot felul de lucruri la mine sub barcă. Era plină apa de PET-uri, de cutii de bere, de suc. Oamenii beau și aruncau. Acum, de când e sistemul ăsta, vedeți ce liniștită și curată e apa? Se reciclează 98% în România, suntem pe primul loc în Europa! Și celor care strâng PET-uri din coșurile de gunoi pentru ăia 50 de bănuți nu le mai zicem gunoieri! Acum reciclează. Gunoieri sunt cei care aruncă. Ăștia reciclează, se gândesc la mediu.

(pasagerii râd ascultându-l pe căpitanul șalupei, bărbat, grupa de vârstă 50-55 de ani; notă de teren, transcriere ad litteram]

Alături de factori obiectivi precum fragmentarea administrativă a teritoriului, distribuția sarcinilor administrative și constrângerile bugetare, stigmatizarea socială a muncii cu gunoaierele poate fi un factor care determină inclusiv actori instituționali, alții decât companiile de salubritate, să se distanțeze de deșeurile și să evite, așadar, să devină „gunoierii apelor” sau „gunoierii drumurilor” (spațiile aflate în gestionare sunt regândite astfel încât gunoiul din apă și de pe marginea râurilor și lacurilor nu este responsabilitatea instituției care gestionează luciul apei și gunoiul de pe marginea carosabilului nu este responsabilitatea instituției care gestionează drumurile).

Stigmatizarea socială se răsfârânge și asupra altor categorii profesionale, de la ecologiști la ONG-iști, care colectează „gunoaie abandonate în natură”, aruncate în afara coșurilor și zonelor desemnate pentru colectare și depozitare, ca practică de protejare a mediului de efectele sale nocive.

Următoarele note de teren, prima consemnând relatările unei membre a unui ONG de mediu, scot în evidență astfel de ecouri:

Fiul ei a fost întrebat la școală ce meserie are mama lui. Și a spus că mama lui strânge gunoaie. Un coleg l-a întrebat dacă este gunoieră. Și el a răspuns afirmativ. Și-a surprins celălalt fiu aruncând pe stradă un ambalaj. L-a întrebat de ce a făcut așa ceva. Fiul s-a apărat spunându-i că nimănui nu-i pasă, doar ei îi pasă pentru că are un astfel de job (notă de teren).

Xîmi povestește că atunci când participa la o acțiune de igienizare a malurilor Dâmboviței, cineva a țipat „Ecologiștii!” dintr-o mașină care trecea pe lângă grupul de voluntari. A întrebat în grup dacă erau lăudați sau huliți. Spre mirarea ei, grupul a decis că era batjocură (notă de teren).

Astfel de reprezentări negative nu doar măresc distanța față de deșeurile de materiale plastice care sunt depozitate în afara sistemului formal de depozitare și management al gunoiului într-o comunitate, ci și îngreunează inițiative de colectare cu ajutorul voluntarilor. Pe de o parte, nu oricine este dispus să facă voluntar ceea ce consideră a fi munca unui gunoier. Pe de altă parte, voluntarul devine o altă persoană căreia producătorul gunoaielor — și uneori și autoritățile locale și firmele de salubritate — îi delegeă responsabilitatea de a le strânge.

Notele de mai jos ilustrează aceste afirmații:

O acuză frecvent adresată celor care organizează igienizări în care sunt implicați minori este că transformă copiii în gunoieri (notă de teren).

Organizatoarea unei igienizări speră că elevii participanți vor deveni ecologiști (notă de teren).

Discuție între doi localnici, provocată de prezența mea [cercetătoarea]. Un localnic întreabă cui să trimită o cerere de a instala coșuri de gunoi pe o plajă populară de lângă oraș. A adresat-o întâi consiliului local, dar a fost direcționată către Apele Române, și de acolo înapoi la primărie sau la Drumuri [Agenția Națională a Drumurilor]. Celălalt crede că la Drumuri trebuie trimisă o așa cerere. Cel care pornise discuția este convins că instituția respectivă nu o să dea curs cererii. Cel care răspunsese concluzionează, râzând: curăță elevii! (notă de teren)

Organizatoare de igienizări face bilanțul colaborărilor cu instituțiile locale: o singură instituție a trimis reprezentanți doar la una dintre acțiunile de igienizare; altă instituție, fără de care acțiunea nu s-ar fi putut organiza, a cerut ca voluntarii să poarte veste cu logo-ul instituției. Este un bilanț dezamăgitor. Și-ar fi dorit ca mai mulți reprezentanți să participe — „copilul ăla să vadă că se mișcă ceva în sensul ăsta!” (notă de teren).

Încadrarea deșeurilor de plastic în normalitatea vieții cotidiane creează uneori o discrepanță între noțiunile și realitățile gunoiului și poluării. Cercetarea scoate în evidență înțelegerea răspândită a gunoiului ca familiar, deci nepericulos, o prezență

care nu deranjează atâta timp cât nu este percepută vizual și olfactiv și atâta timp cât este fie la locul lui, în coșuri și gropi de gunoi, fie în locurile „nimănui”, în spațiul public, nu pe proprietatea privată. Pe de altă parte, poluarea este înțeleasă ca ceva periculos și ca referindu-se la contaminare cu agenți patogeni, substanțe toxice și particule materiale fine și la consecințe asupra sănătății umane și mediului. Dar dacă nu afectează direct indivizii și comunitățile, poluarea rămâne ceva abstract, un subiect mai puțin relevant pentru viața de zi cu zi:

Toată lumea aude de ‘să nu folosim plastic’, ‘4000 de tone de deșeuri sunt transportate de Dunăre în fiecare zi’, adică a devenit o chestie absolut normală să auzi asta la TV sau oriunde, și până la urmă nu mai impresionează pe nimeni. [...] Tinerii aud în fiecare zi de cât de periculos e, că domne se descompune în 500 de ani și că în 2030 o să fie mai mult plastic în apă decât pește. Dar nu interesează pe nimeni pentru că au tot auzit chestia asta și impactul asupra lor nu mai e același. Pentru că nu îi afectează în mod direct.

(bărbat, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

La poluare nu se gândește nimeni. Dacă îmi e mie bine, pe restul îi bag în mâ-sa. În sud, asta e esența!

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

Indiferența ca modalitate larg răspândită de relaționare cu „plasticul” duce la diminuarea sau chiar ignorarea pericolelor poluării cu plastic, aceasta fiind mai degrabă tradusă ca gunoi de plastic, mai ales gunoi aruncat neglijent în spațiile

publice, și nu ca formă de poluare. Acest gunoi de plastic fie este ignorat, când relaționarea este dominată de indiferență, fie este observat, dar considerat o problemă administrativă și/sau estetică, mai degrabă decât o problemă de mediu.

Poluarea cu plastic nu înseamnă mai nimic. Că dacă ar însemna ceva, ar fi mai responsabili și nu ar mai face prostiile pe care le fac! Cu aruncatul aiurea...

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani)

{M.C.} Spui că tinerii știu despre poluarea cu plastic. Ce știi, de fapt?

Știu despre deșeuri. Ei văd partea asta, văd partea de deșeuri care ajung în apă, în câmp, deșeuri care ajung peste tot în jurul lor. Dar, din păcate, le văd, dar nu le... nu le văd ca pe o problemă. Asta încerc să fac eu, de fapt, diferite activități să încerc să le stârnesc anumite emoții, anumite atitudini. [...] Le văd ca deșeuri. Ce e normal și ce face toată lumea. Poluarea înseamnă să arunci gunoaie pe jos, în apă. Folosești tot felul de plastice, pe care le iei și le arunci la gunoi sau undeva. Nici măcar nu știu unde ajung...

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani;
fragment de interviu)

{M.C.} Asociază cineva gunoaiele astea [obiecte pe marginea drumului] cu poluarea?

Păi dacă le-ar asocia, n-ar mai face asta!

(bărbat, grupa de vârstă 60- 65 de ani;
fragment de interviu)

{M.C.} Fac oamenii distincție între gunoi și poluare?

Unii, da. Unii, nu. E vorba de educație. Unii văd că arată rău. Că e gunoi nu știu unde, hai să nu mai fie că arată rău. Sau e un loc murdar, de care nu a avut grijă administrația publică. Dar nu e poluare. Nu îl văd ca și poluare. Nu înțeleg implicațiile asupra mediului, asupra sănătății.

(femeie, grupa de vârstă 40- 45 de ani;
fragment de interviu)

De asemenea, unele dintre persoanele întâlnite în timpul cercetării mele nu asociau „microplasticul” de care auzeau din mass-media cu plasticul din casele lor, un alt indicator al modului în care acest material este înțeles ca parte integrantă, deci neprimejdioasă, a vieții cotidiene.

Importantă pentru dezvoltarea indiferenței față de plastic este și un anumit tip de raportare individualistă la spațiul public și binele public. Spațiul public este un „spațiu al nimănu”, atunci când nu este sau nu poate fi privatizat, prin diferite mijloace, legale sau nu. Binele public este desconsiderat, asociat cu trecutul comunist sau considerat nostalgie pentru comunism (Chelcea & Druță, 2016). În contrast, binele individual este urmărit cu asiduitate.

Raportarea individualistă este rezumată în aceste fragmente de interviu:

Eu m-am născut în 1988, adică nu am prins perioada comunistă. Nu am fost la ce mergeau oamenii înainte... la cules de porumb, la dat cu var pomii de nu știu unde... Nu am mers la lucruri din astea. Știu că acele experiențe

sunt, de obicei, criticate și blamate. Cred totuși că am ajuns în extrema cealaltă și că nu este un caz fericit. În sensul că nu mi se pare normal ca noi să stăm în casă și să fim supărați că n-a venit primarul să ne vopsească pomul din fața blocului sau că nu a venit primarul să ne dea la o parte zăpada din fața porții. Cred că avem nevoie să învățăm să fim responsabili în pătratul nostru și să ne facem treaba ca cetățeni. Mă deranjează, mă doare, mă necăjește această atitudine că trebuia să facă primarul, că trebuia să facă președintele, că trebuia să facă premierul, că trebuia să facă oricine numai eu nu. Și sper să reușim să schimbăm această perspectivă, să fim niște oameni mai buni.

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani; fragment de interviu)

Elevii nu înțeleg ce înseamnă voluntariatul. Întrebă: 'Ce primim în schimb?' Și eu le explic: voluntariat înseamnă că tu vii cu tot sufletul tău, faci ceva, te implici fără să aștepti nimic în schimb. Faci așa că așa simți tu, că așa vrei, să arăți celorlalți că se poate și altfel. Și am avut copii care au venit toți cei patru ani cât au stat în liceu.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

România este o țară postsocialistă transformată de neoliberalism nu doar prin „privatizare”, „un proces economic și politic de transfer de resurse materiale”, ci și prin „privatism”, o „condiție culturală, [însemnând] neîncrederea răspândită într-un domeniu public binevoitor și sentimentul larg răspândit că însușirea a ceea ce este public poate fi cea mai bună modalitate de a prospera în privat” (Hirt, 2012, 4). Unele dintre efectele dezastruoase ale

neoliberalismului asupra societății sunt slăbirea relațiilor sociale, slăbul interes pentru ceea ce este public și slaba organizare civică pentru binele comun. Pe scurt, ceea ce Annist (2014) numește „deposedare socială”.

Odată ajuns într-un spațiu public, un „spațiu al nimănui”, plasticul devine al „nimănui”, trece neobservat, nu interesează, iar protejarea de poluarea cu plastic ca bine public este mai puțin importantă.

În plus, înțelesurile „mediului” și „naturii” sunt marcate nu doar de astfel de raportări individualiste și individualizante, ci și de distanța față de non-uman, ca ceva care este undeva, departe, abstract, sau ceva care poate fi ignorat, exploatat sau poluat (Hornborg, 1996).

Ilustrări ale acestei rupturi apar în citatele de mai jos:

La Școala Seneca au făcut legătura între om și natură... Nu m-am mai întâlnit cu ideea asta, de a transmite omului că el este natură, natura este în el, este zilnic pe el, este cercelul ăsta, e ceasul ăsta...

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Sunt altele...n-avem apă, n-avem căldură, n-avem X, n-avem Y, sunt altele mai principale decât mediul.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Când ne ocupăm de un dezastru sau de o problemă sau de așa ceva, comunitatea se strânge, sunt donații. Dar nu o să se... nu o să se arunce vreodată nimeni... Nimeni! Mă rog, mai puține persoane, ca să nu generalizez așa grav... ca să susțină un ONG că ce... că facem noi o igienizare?

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Pe scurt, plasticul nu contează și nu interesează, așa că este al „nimănu”. Obiectele din materiale plastice trec neobservate sau sunt tratate cu indiferență pentru că astăzi rar semnifică ceva; rar li se acordă valoare, de orice fel. În plus, rar interesează istoriile acestor materiale și rar este cunoscută toxicitatea lor. Ca atare, rar îngrijorează efectele lor și responsabilizează prezența lor.

Indiferența față de plastic este favorizată— dar nu determinată— de particularități materiale, noțiuni culturale, realități sociale și condiții structurale. Înșă această indiferență nu este o abordare

afectivă și morală uniform răspândită în toate straturile societății, și nici posibil de specificat ca aparținând unui strat social sau altul.

O precizare se impune aici, înainte de finalul secțiunii: o posibilă excepție este relaționarea copiilor cu jucăriile din materiale plastice (Kraft et al, 2022); o primă impresie ar fi că din punct de vedere afectiv, relaționarea în perioada de utilizare este mai puțin marcată de indiferență și mai mult încărcată afectiv. În această cercetare, perspectivele copiilor nu au fost cercetate sistematic, ci au fost surprinse ocazional (de exemplu, dezamăgire că jucăriile colectabile preferate nu mai sunt produse din materiale plastice sau dezamăgire că jucăriile primite sunt de lemn, „nu ca ale tuturor copiilor, din plastic”). Aceste perspective sunt importante pentru că, așa cum voi sublinia în continuare în discuția

proiectelor, multe dintre acestea presupun că educația ecologică în anii „formativi” ai unei persoane poate duce la obiceiuri și acțiuni relevante pentru mediu.

În următoarea secțiune, analizez proiecte dezvoltate de oameni care nu se încadrează în categoria schițată aici implicit, și anume cea a persoanelor indifferente afectiv și moral. Abordările lor însă arată că recunosc, practic și social, fie indiferența față de plastic, fie nerecunoașterea gunoiului de plastic sau poluării cu plastic ca probleme de mediu.

6. Plasticul tuturor

În ultimii ani, diverse proiecte din sfera educației, artei și implicării civice își propun să cultive o înțelegere mai nuanțată a plasticului și să ofere activități și narațiuni prin care participanții și participantele să exerseze o relaționare afectivă și morală cu acest material. Paginile care urmează introduc astfel de proiecte, nu doar așa cum și le-au planificat inițiatorii și inițiatoarele lor, ci și așa cum au putut

fi desfășurate în contexte marcate de dinamici sociale și structurale particulare. Întâi introduc proiectele care pun mai mult accent pe relaționarea morală cu plasticul, apoi continui cu cele în care relaționarea afectivă cu acest material este considerată importantă.

6.1. Plasticul

Majoritatea acestor proiecte folosesc singularul „plastic”, un singur „material”, în armonie cu utilizarea sa colocală. O altă tendință comună este de a materializa „plasticul” în câteva tipuri de obiecte de unică folosință foarte mult folosite, precum „PET-urile”, pungile, tacâmurile și paharele. Motivațiile pot fi diverse, de la folosirea excesivă a obiectelor de unică folosință, obiectele emblematice ale societății de consum, reciclabilitatea unora și ne-reciclabilitatea altora, la prezența lor în gropile de gunoi informale pe care unele dintre aceste proiecte le evidențiază ca surse de poluare a solului și apelor.

Noi am vorbit despre plastic referindu-ne la PET-uri, dar plasticul este de la mușama la linoleum și la ce mai găsim și la păpuși de plastic și la cărucioare

și la biciclete și la tot felul de chestii din plastic... Plasticul este un univers! Dar mi se pare că tocmai restrângând aria asta, este mai realist! Că dacă zic așa, plaaaastic, e prea mult! E ca și când restrângem aria de investigație. Plasticul ăsta de pe malurile apelor. Și poate că e mai realist să începem așa, cu mai puțin. Care nu înseamnă, de fapt, foarte puțin, având în vedere ce e pe maluri...

(femeie, grupa de vârstă 50-55 de ani)

În sesiunea de Q&A de după vizionarea unui documentar despre microplasticul din apele Dunării, un spectator vrea să știe de ce nu apar în film PET-uri plutind pe apă. Regizorul american explică, din nou, că filmul își dorește să atragă atenția asupra microplasticului, formă de poluare invizibilă, dar iremediabilă a apelor. Sticlele din PET se scufundă oricum foarte repede (afirmație însoțită de explicații despre densitatea materialului). După terminarea sesiunii, pe hol, același spectator își mărturisește din nou nedumerirea, de data aceasta adresând-o organizatoarei evenimentului. Aceasta îi explică că în Germania discuția a avansat, a ajuns la microplastic, pe când în România adunarea deșeurilor, inclusiv cele din plastic ca 'PET-urile' sunt în prim plan (notă de teren).

Efectele acestei tendințe de a folosi singularul plastic pot fi mixte, creând fie un material/o problemă identificabilă, fie unul/una neidentificabilă, după cum demonstrează și citatele anterioare. La fel de important de notat ar fi că o astfel de strategie este adoptată într-un context în care alte proiecte cu acoperire națională scot în evidență plasticul, însă nu ca material problematic.

Sistemul de Garanție-Returnare (RetuRO) reduce plasticul la un singur tip de obiect și un singur tip de material plastic. Plasticul este echivalat cu „PET-urile”, o strategie cu o motivație economică, PET fiind unul dintre puținele materiale plastice reciclabile. După demararea sistemului, începând cu noiembrie 2023, sticlele fabricate din PET au stârnit interesul public, însă nu ca obiecte realizate dintr-un material poluant, ci ca obiecte care au o valoare monetară care poate fi colectată. Includerea ambalajelor din PET de mărimi diferite, dar de maximum 2 litri, în acest sistem, are un impact vizibil asupra compoziției gunoierului depozitat în gropi formale și informale. Pe scurt, ambalajele de băuturi din PET au dispărut:

Să îi dea Dumnezeu sănătate ăluia care a hotărât să le dea 50 de bani că am scăpat de PET-uri! Era crimă! Era foarte

rău! Pentru că sunt multe! Berea! Sucuri [...] Dar dacă nu le mai dă bani pentru PET-uri, într-o lună vedeți iar PET-uri peste tot! 100% asta va fi.

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

Unele dintre persoanele cu care m-am întâlnit în timpul cercetării considerau această echivalare a plasticului cu „PET-urile” ca fiind problematică. Rămân în afara acestui material nenumărate alte obiecte și ambalaje din diferite tipuri de materiale plastice, unele dintre ele adunându-se în continuare în depozitele informale:

Dar mai e de făcut. Păreerea mea! Folia de plastic, indiferent sub ce formă e, aia care se pune pe solar, asta din pungi, văd că nu se termină cu ea. Au zis de nu știu câți ani că termină, că termină,

dar nimic. Asta a luat locul PET-urilor. Pungile astea de 1 leu, cum le ziceam noi.

Există lege, nu ai voie să le comercializezi. Dar duceți-vă în piață. Eu știu persoane care se ocupă de ani de zile de asta, e business-ul lor, vin cu sacoșa pe mână și te întreabă când treci pe lângă ei dacă vrei pungă din alea subțiri. Asta ce înseamnă? E lipsă de implicare din partea autorităților. Aici nu mai e vorba de educație, e de aplicarea legii.

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani; fragment de interviu)

Te-a apucat grija pe tine [guvern] de PET-uri la apă plată sau minerală, la tot felul de sucuri sau bere și așa mai departe. Păi mai sunt țșpe mii de deșeuri de care nu te interesează! PET-ul de la dero sau PET-ul de la săpun lichid sau... Sunt atât de multe! Alea nu poluează? Adică te apucă pe tine grija, guvern, să mă înveți pe mine să fiu civilizat. Dacă tot te apuci să faci și să explici, fă-o cap coadă. Nu ce îți convine!

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani)

În sistemul de colectare separată a deșeurilor, a cărui implementare și funcționalitate nu este uniformă la nivel național, și în discuția oficială despre reciclare, plasticul pare să includă toate obiectele din materiale plastice, detalii despre reciclabilitatea tipurilor de materiale plastice și despre poluare nefiind oferite de către toți actorii instituționali. Proiectele pe care le analizez în această cercetare se desfășoară, așadar, într-un context în care ce este plasticul poate varia.

6.2. Problematizarea plasticului

O înțelegere mai nuanțată a plasticului presupune acumularea de cunoștințe despre materialitatea sa toxică și poluantă. Multe dintre proiectele analizate oferă astfel de informații.

Ecoteca, un ONG specializat, printre altele, în managementul deșeurilor, diseminează astfel de cunoștințe prin diferite mijloace de comunicare și activități de informare. Citez aici informațiile incluse pe site-ul organizației: „Studiile arată că lichidele păstrate mult timp în sticle de plastic ajung în timp să fie contaminate cu microcompușii din care sunt fabricate sticlele de plastic.” (<https://ecoteca.ro/managementul-deseurilor/deseuri-reciclabile/plastic>)

O altă asociație, Asociația 37, a instalat în Roșia Montană căsuțe din lemn pentru colectarea separată a deșeurilor și a montat pe ele panouri care explică ce fel de materiale (și obiectele cele mai comune realizate din acele materiale) pot fi depozitate în fiecare căsuță. În plus, alte panouri oferă date despre numărul de ani necesari pentru descompunerea în natură a acestor materiale și despre tonele de resurse naturale brute salvate prin reciclarea lor („o tonă de plastic reciclat înseamnă 800 de tone de petrol brut economisit”). Persoana care folosește aceste căsuțe poate afla astfel că fiecare dintre deșeurile „aruncat[e] în căsuța corectă face mai puțin rău copacilor, planetei, apei, aerului și subsolului” (5 februarie 2025, Asociația 37, pagina de Facebook).

Indiferent ce forme ia acest material în proiectele analizate, important de subliniat este că pentru multele dintre persoanele întâlnite în timpul cercetării, organizatori, participanți sau beneficiari, informațiile despre natura problematică a plasticului erau noi:

***Recunosc că nici eu nu am știut...
Pe parcurs am învățat.[...] Am învățat
despre microplastic, am citit că e
inclusiv pe creasta munților, că e în noi,
că e în mâncarea pe care o mâncăm,
și nu doar prin pește îl înghițim. Nu știe
lumea cum e! Și eu am aflat de curând,
de la MaiMultVerde. Nu știam lucrurile
astea. Nu sunt doar deșeurile!***

(femeie, grupa de vârstă 50-55 de ani;
fragment de interviu)

Nu e un subiect foarte discutat. [Elevule] au luat așa, într-o formă... Eh, ok, plastic. Și ce? Consumăm. Adică nu erau conștiente de pericolul pe care îl implică! Dar văzând direct, prin exemple, prin ecologizările pe care le-am făcut... [..] Au intrat direct în problemă, au cunoscut-o, au văzut exact că lucrurile sunt... nu sunt atât de roz și că merită să faci ceva în direcția aceasta.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Ne-am concentrat mai mult pe partea de educație și conștientizare. [..] facem ateliere cu elevii.

{MC} Ce fel de întrebări pun copiii la aceste ateliere? Ce nu știu?

Nu știu lucruri concrete! Nici oamenii adulți, cred eu, nu le știu. Adică ce se întâmplă cu plasticul după ce îl ia mașina și unde îl duce... Dar înainte află ce este societatea civilă, ce presupune, ce face un jurnalist și care ar fi rolul lui acolo, care este rolul cetățeanului, producătorii... Da, cei care... nu știu, Coca Cola, zic așa, nu știu dacă a fost Coca Cola... Dar cei care produc și care sunt interesați să producă în continuare produsul ăla ambalat...

(femeie, grupa de vârstă 50-55 de ani;
fragment de interviu)

Noi le spunem la școală toate lucrurile astea, dar pe urmă se duc acasă, se duc afară, unde totul este din plastic... Profesoara speră că ceva din lecție rămâne cu elevii, că îi face să schimbe ceva. (notă de teren)

6.3. Relaționarea alternativă cu plasticul

Astfel de informații sunt integrate în activități și narațiuni care permit exersarea unei relaționări cu plasticul marcate de responsabilitate. Includ aici, ca exemple din sfera consumului, ateliere în care se discută cu ce pot fi înlocuite obiectele de unică folosință, însoțite sau nu de oferirea de alternative sustenabile (sticle reîncărcabile, săculeți de pânză, paie reutilizabile din alte materiale decât cele plastice, scrumiere portabile); jocul de societate „Nu consuma plastic, frate”, dezvoltat de asociația Creionăm Viitorul¹, cu sprijinul MaiMultVerde (un joc modelat după jocuri clasice Nu te supăra, frate! și Piticot, în care destinația nu mai este țara lui Piticot, ci o planetă cu #CuApeleCurate și #MaiMultVerde și provocările sunt practici precum spălatul cu periuță de plastic sau aruncatul deșeurilor pe stradă); sau „Eco Capra” și „Dochia: oracolul risipei textile (performance-manifest)”, proiecte ale Plastic Art Performance Collective, Asociația Macaia², în care costumele tradiționale sunt înlocuite cu veșminte realizate din ambalaje de plastic sau resturi din materiale textile nesustenabile. Iar ca exemple din sfera post-consumului, ateliere de upcycling; jocul de societate „Reciclăm, România” dezvoltat de Asociația Creionăm Viitorul, cu sprijinul MaiMultVerde (un joc în care participanții pot străbate râuri spre Dunăre dacă răspund corect unor întrebări despre reciclare, de exemplu, *Ce obiect nu ar trebui*

reciclat în containerul galben? sau *În ce container reciclăm borcanele?* și fac față unor „provocări amuzante” (de exemplu, imită sunetul unei mașini de colectare a deșeurilor); jocuri de rol în care cetățenii, cu ajutorul jurnaliștilor, cer autorităților să se implice în colectarea separată și managementul sustenabil al deșeurilor); și igienizări.

De asemenea, aceste informații sunt oferite și prin proiecte care permit și exersarea unei relaționări afective cu plasticul. Emblematic sunt „'94 - Future: Life in Plastic” și „Asphyxia”, proiecte ale Plastic Art Performance Collective, Asociația Macaia și „Campania Kilometrul Albastru”, o inițiativă a Rețelei Comunitare formate prin programul „Cu Apele Curate” al ONG-ului MaiMultVerde.

„'94 - Future: Life in Plastic”³ este un proiect care recuperează artistic plasticul din viața personală, de la amintiri din copilărie și adolescență („plasticul din amintiri (pe care îl purtăm cu noi și care nu poate fi reciclat)”) până la obiceiurile de consum curente. Viața Alinei Tofan, artista performer, născută în 1994, devine materia primă pentru construcția proiectului. Însă invitația este adresată tuturor: „hai să facem un exercițiu de imaginație și să acceptăm că suntem făcuți din gânduri, emoții și... plastic. Că plasticul nu se depune doar pe fundul oceanelor, ci și în amintiri. Înainte să condamnăm plasticul din lume, hai să iubim plasticul din noi. Materialul ăsta e o metaforă a naturii umane. Deși noi suntem întotdeauna noi, uneori ne simțim artificiali. Iar plasticul, deși îl percepem ca fiind artificial, e făcut doar din materiale

1 <https://www.facebook.com/asociatiacreionamviitorul/>

2 <https://plasticartperformance.org/2025/11/27/dochia-oracolul-risipei-textile-performance-manifest/>

3 Performance-ul poate fi vizionat aici: <https://plasticartperformance.org/2025/08/04/94-future-life-in-plastic/>

naturale.”⁴ Miza proiectului poate fi rescrisă în termenii propuși în aceste pagini, și anume construirea unei alternative la relaționarea curentă cu plasticul, în care domină indiferența. În cuvintele colectivului de artiști din spatele proiectului, „ceea ce propunem e un semnal de alarmă asupra poluării cu plastic și asupra consumului nesustenabil, dar, în același timp, e un apel la empatie. Empatie cu trecutul personal și colectiv, o înțelegere mai bună asupra începuturilor acestui consum, a faptului că, în fond, tuturor ne-a plăcut cândva tare mult plasticul, ne-a fascinat, ne-a vrăjit, cât ne-a fost/ne este atât de indispensabil și cât de multe sfere ale vieții cotidiene a colonizat.”⁵ Empatia este etapa necesară pentru a evita un viitor distopic, dominat de acest material.

„Asphyxia”, un alt proiect realizat de Plastic Art Performance Collective, include un moment în care artista performer se identifică cu plasticul: „Am încercat să văd cum e sa fiu el, să fiu prin el. Am vrut să văd ce simte plasticul. Să joc plasticul. Să experimentez ce experimentează el. Vânt, ploaie, fulgere. Cum respiră plasticul?”⁶ Identificarea funcționează ca gest extrem pentru inițierea unei relaționări afective.

Ultimul exemplu este „Campania Kilometrul Albastru”, care „încurajează oamenii să adopte simbolic un kilometru de natură – o plajă, o zonă verde din oraș, malurile unei ape – și să aibă grijă de el: să igienizeze, să monitorizeze, să inspire” („Cu Apele Curate”, pagina de Facebook, postare din 27 noiembrie

4 <https://www.igads.ro/articol/52783/georgiana-v-lahbei-si-alina-tofan-prin-plastic-memorie-afectiva-si-risipa>

5 Idem.

6 <https://plasticartperformance.org/2025/08/06/asphyxia/>

2025). Termenul-cheie aici este adopția, adică construirea unei relații semnificative și permanente cu un teritoriu presupus a fi al „nimănu”, „un kilometru de natură” abandonat dacă nu în sens legal, cel puțin în sens simbolic, recunoscut a fi neglijat și în nevoie de igienizare. Plasticul poate fi printre materialele „nelocul lor” în acest „kilometru de natură”, așa că, prin extensie, grija față de natură este și o recunoaștere afectivă și morală a acestui material, altfel neobservat sau tratat cu indiferență ca nesemnificativ.

Proiectele scoase în evidență mai sus, și altele analizate în cadrul cercetării, dar nementionate aici, oferă activități și narațiuni care permit exersarea temporară a unei relaționări afective și morale cu plasticul.

6.4. Plasticul tuturor?

Atât organizatorii, cât și participanții în astfel de proiecte pot să continue să practice relaționarea alternativă cu acest material și în afara lor, în viața lor cotidiană și/sau drept contribuție la viețile altora.

Uneori, impactul emoțional al organizării/participării este declarat/presupus a fi puternic:

Devenisem habotnică. [...] Eram un consumator obișnuit care consuma produsele obișnuite. Și deodată am zis ‘Gata!’ Periuțe din bambus, săpun solid în loc de săpun lichid [...] Și simțeam o presiune foarte mare. Și mi se părea că, băi, cum să vină la mine în casă un prieten și să vadă că eu am o sticlă de șampon și să zică ‘la uite, una propovăduiește și alta face, de fapt!’ [...] A fost o perioadă în care ajunsesem să fiu destul de stresată și de obosită

din motive de genul acesta. După care a fost o tranziție spre calea de mijloc și acum nu mai sunt atât de stresată dacă plec în parc și uit să iau sticlele de acasă. Mă duc și le cumpăr copiilor liniștită apă îmbuteliată.

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani; fragment de interviu)

Copiii care au participat cu noi la igienizări au o altă percepție după. Pentru că am igienizat efectiv gropi de gunoi. [Oamenii] se duceau acolo și aruncau tot felul de prostii. Și după ce terminau, copiii ăia erau verzi. Mirosul era insuportabil și nu mai puteau. [..] Se schimbă optica. Eu am fost acolo și am adunat gunoaietele alea. Acum dacă eu îl prind pe unul că aruncă pe stradă sticle sau plastic, eu mă duc și i-l bag pe gât. Pentru că nu stau eu să adun după

ei... I-a afectat cumva! Și-au dat seama de ceva. Pe ceilalți, e banal deja... Dacă nu găsești un coș de gunoi în imediata apropiere să arunci ceva, o arunci acolo. 'Nu mă afectează. Vine cineva și o adună după aia.' Așa gândesc.

(bărbat, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

X își verbalizează îngrijorarea: vor organiza aceleași evenimente, la care vor veni aceiași oameni, la care se vor întâmpla aceleași lucruri, la care se vor vorbi aceleași lucruri. Nu e o asumare. Nu va fi implicare activă pentru a schimba ceva. Nu se va lupta pentru binele tuturor. (notă de teren)

Alte tipuri de reacții sunt mai frecvente. Unele dintre aceste persoane aleg să nu schimbe nimic din cotidianul lor și din

relaționarea lor obișnuită cu materialele plastice. Pentru altele, schimbările, autodeclarate și observate, sunt mici, mai ales legate de consumul de obiecte din materiale plastice și/sau ambalate în materiale plastice și, mai devreme sau mai târziu, de debarasarea de cele care nu mai pot fi utilizate. De asemenea, unele dintre aceste persoane sunt inspirate să răspândească cunoștințele acumulate, să includă alte persoane în proiectele lor, ca organizatori sau voluntari, și să aducă o schimbare momentană în viața altora. Într-un oraș dunărean, un atelier i-a motivat pe elevi să colecteze ambalaje returnabile și să investească banii primiți în schimbul acestora în coșuri pentru colectarea separată a deșeurilor în liceul lor. În alt oraș, un atelier asemănător a inspirat implicarea în dotarea maternității locale cu filtre de apă potabilă. Și într-o altă localitate, elevii care au participat la acțiuni succesive de

igienizare pe o plajă locală au început să constate că deșeurile se împuținează de la an la an.

Nu doar propunerile de relaționare alternativă, ci și desfășurarea acestor proiecte nu este întotdeauna acceptată și sprijinită. Este un altfel de indiferență, exemplificată, în ordine aleatoare, de ignorarea invitațiilor; încercarea de a folosi inițiative civice precum igienizările pentru construirea de capital politic; vandalizarea spațiilor comunitare amenajate în natură prin intermediul acestor proiecte; reticența de a găzdui o piesă de teatru pentru că elevii sunt presupuși a fi neinteresați; refuzul, în ani consecutivi, de a instala pubele în anumite zone ale orașelor și a include în buget cheltuielile de colectare și depozitare la groapa de gunoi; sau neridicarea deșeurilor colectate de voluntari din spațiile „nimănui”.

Permanentizarea acestui tip de relaționare cu plasticul presupune nu doar finanțare pentru astfel de proiecte și dezvoltarea altora noi, ci mai ales a merge dincolo de astfel de inițiative punctuale. Includ aici intensificarea diseminării informațiilor despre materiale plastice și impactul lor asupra sănătății umane și dezvoltarea educației ecologice pentru toate vârstele, alături de implicarea autorităților în gestionarea materialelor plastice și în aplicarea legislației despre colectare separată, reciclare și gestionarea deșeurilor.

Introduc în rândurile care urmează propunerile interlocutorilor și interlocutoarelor mele, introduse prin cuvinte cheie pentru procesul de semnificare a materialelor plastice pe care l-am identificat ca fiind în desfășurare:

Consecvență: *Măcar de zilele speciale, Ziua Apei, Ziua Pământului, Ziua Dunării, Ziua râurilor să se facă ceva, să își aducă aminte oamenii.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

Consecvență: *Aș putea foarte bine să folosesc [jocul] 20 de ani de acum înainte, pentru că și copiii care l-au mai întâlnit, dacă se vor reintâlni cu el și îl vor mai juca o dată, le va prinde bine. Ei sunt într-un proces, n-au devenit deja niște ecologiști perfecți, care nu mai au nimic de învățat și de îmbunătățit.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

Consecvență: *Este bine să continui proiectul ca să ne menținem conștienți și dedicați cauzei.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

Inventivitate: *Pe oameni ca să reușești să îi atragi, trebuie să îi ții permanent în alertă și să îi atragi permanent cu ceva. Dar dacă eu îl atrag pe el doar cu o chestie la șase luni, își pierde interesul. Ar trebui să fie constant, nici prea des, că îl plictisești, dar nici foarte rar. Și să fie diversificat, unde să îl implici pe el, unde să îi implici și copilul, dar dacă s-ar putea să fie toată familia să petreacă o după-amiază minunată și să facă și ceva... Și asta implică niște costuri. Atunci reușești să atragi oamenii și vorba se va duce!*

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani; fragment de interviu)

Inventivitate: *La intrarea în liceu avem o pictură murală care este despre plastic. Care începe să se decoloreze... Dacă îi*

întrebi pe elevi ce înseamnă, nu știu. S-au obișnuit cu ea, e ceva vopsit la intrarea în liceu.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală: *Sunt multe de făcut, dar cine să te ia în seamă, cine să te asculte, trebuie să gândești niște chestii, să le faci...Eu nu am timpul necesar să fac.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală: *Ne luptăm cu ceva...ca o forță! Și lumea așteaptă ca un ONG să rezolve singur problema plasticului?!*

(femeie, grupa de vârstă 45-50 de ani; notă de teren, transcriere ad litteram)

Responsabilizare individuală: *Când vezi că te lovești așa de niște ziduri... Ai încercat aia. Nu! Aia. Nu! La un moment dat zici 'Bă...'*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală

(educație): *Noi [membrii ONG-ului] am început să lucrăm cu copiii pentru că e o zonă de confort, este o pasiune a noastră, și avem convingerea că este mai ușor să îl înveți ceva nou și să deprindă niște obiceiuri pe un copil decât pe un adult. Mai mult decât atât, gândim și că un copil poate își inspira părinții, bunicii, familia. Decât să îl iau pe bunicul care 70 de ani a făcut așa și acum vin eu să îi spun că 'Uite, bunicule, ar fi bine să... Mai degrabă am sorți de izbândă dacă îl iau pe copil și îl inspir pe el în direcția*

aceasta după care el va face mai departe treaba cu familia lui.

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală

(coercție): *Degeaba le spui, dacă nu îi bați la cap și nu îi arzi, nu fac nimic. Nu vor! Majoritatea nu vor să respecte nimic! Cum am fost învățați, așa facem!*

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală

(răsplată): *Cea mai de succes abordare ar ficu bani. Dacă tu sortezi în containerele astea și scoți din curte la data de, plătești 10 lei pe lună, nu 20 de lei. Pentru că e pe persoană. Simți. Și mai te vede și vecinul. E chestia asta, ală face, fac și eu.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare individuală

(avertizare): *Până acum prea a fost cu frumosul! Ultima frontieră! O campanie cu audiență națională. Plasticul vă face rău. Ca alea cu 'excesul de sare dăunează grav sănătății'.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare colectivă: *Da,*

oamenii vin la o ecologizare. A fost ușor să adunăm comunități care să participe, facem aia, facem aia, cu voluntari. Dar după aia, dacă vrei să faci o petiție, un protest, poate nu ai așa mulți adepți. Oamenii implicați pe bune.

(femeie, grupa de vârstă 35-40 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare colectivă

(inspirație): *Prima dată, scopul nostru [grup de inițiativă locală] era să schimbăm ceva. Acum nu mi se mai pare că putem să schimbăm ceva. Când am făcut ecologizarea aia la mama în cartier, într-o săptămână era la loc! Noi am fost foarte dezamăgite. Nu ne venea să credem că lucrurile se întâmplă așa. [...] Și în timp scopul nostru a devenit să creăm niște comunități pe care să le educăm, să le inspirăm. Uite, îmi place de tine, hai că stau pe lângă tine, îl aduc și pe ăla pe lângă tine.*

(femeie, grupa de vârstă 30-35 de ani; fragment de interviu)

Responsabilizare colectivă: X îmi povestește despre o inițiativă regională, o rețea în care sunt incluse administrațiile locale reprezentând comunități care, teoretic, pot să contribuie, colectiv sau

prin acțiunile unor membrii, la poluarea cu deșeuri a zonei. Rețeaua are ca scop colaborarea pentru rezolvarea unei probleme colective, poluarea. Implicarea efectivă este departe de a fi uniformă. Fiecare administrație se implică cât poate sau cât dorește, unele mai mult, altele deloc, în rezolvarea acestei probleme colective. (notă de teren)

Responsabilizare colectivă: *Degeaba îi zici tu că vrei să faci că el zice 'stați, doamnă, că...'; că sucită, că învățată... Ca la noi, românii! Imediat o pasăm la alții [...] Eu de asta mor! Băi, ești aici, te cunoști, e un oraș mic, aproape toată lumea se știe cu toată lumea... Adică chiar nu putem noi,ăștia care suntem, să facem ceva?*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani; fragment de interviu)

Responsabilizare colectivă: *Problema e complicată. Sunt mai mulți responsabili.*

(bărbat, grupa de vârstă 60-65 de ani;
fragment de interviu)

Responsabilizare colectivă: *E atât de complexă situația asta și e sistemică. Noi atât avem, putem să facem o bucată din lanțul ăsta.*

(femeie, grupa de vârstă 40-45 de ani;
fragment de interviu)

Aceste propuneri reflectă dinamici sociale și politice specifice, însă împreună sugerează cum este gândită, și practică în anumite cazuri, resemnificarea materialelor plastice în diferite comunități din România.

7. Concluzie

Plasticul este un material omniprezent, banal și puternic integrat în viața cotidiană, dar desconsiderat ca fiind ne semnificativ și nevaloros. Din aceste motive, adeseori trece neobservat sau este tratat cu indiferență și insuficiență. Materialul este, însă, departe de a fi banal. Acesta este toxic, poluant și non-biodegradabil, integrat în viața cotidiană inclusiv în forma omniprezentelelor microparticule care

se acumulează și circulă în corpuri și ecosisteme.

Într-o țară în care astfel de informații nu sunt larg cunoscute, și colectarea separată, reciclarea și depozitarea deșeurilor în locuri neamenajate sunt, la rândul lor, mai rar tratate ca priorități sociale și ecologice, un număr relativ mic de actori individuali și instituționali și-a propus să informeze

publicul larg despre potențialul distructiv al plasticului.

Proiectele dezvoltate de acești actori propun înlocuirea relaționării obișnuite cu plasticul cu o relaționare modelată de grijă — grijă față de un „material” problematic și grija față de comunitate, într-un sens larg, cuprinzând actori umani și non-umani. Acestea reușesc să facă din „plasticul-nimic” și plasticul „nimănu” un plastic al „tuturor” — indiferent de cât de momentane și ocazionale sunt reușitele; cât de dependente și ancorate sunt proiectele în dinamici sociale și politice locale; cât de detașate sunt de dinamici globale și gândire planetară; cât de ne/pregătiți și ne/dispuși sunt unii dintre organizatori și participanți pentru exersarea unei relaționări alternative, nu doar cu masele plastice, ci și cu societatea și natura; și cât de ne/pregătiți și ne/dispuși sunt cetățenii și autoritățile să își asume anxietățile și problemele legate de mediu ca fiind și ale lor, nu doar ale ONG-urilor.

Tuturor ne este greu să ne imaginăm o viață fără materialele plastice. Însă, pentru că datele științifice se acumulează și sunt diseminate și către nespecialiști, ar trebui să ne fie ușor să recunoaștem că aceste materiale poluează iremediabil lumea în care trăim. Pe scurt, mesajul transmis — și dorit a fi transmis în continuare prin repetarea proiectelor existente și prin crearea de proiecte noi — este despre coabitarea cu plasticul ca realitate care ne afectează pe toți, oameni, alte specii și planeta în întregime.

Bibliografie

Abrahms-Kavunenko, S (2021) Toward an Anthropology of Plastics. *Journal of Material Culture* 28 (1): 3-23. DOI: 10.1177/13591835211066808.

Altman, R (2021) The myth of historical bio-based plastics. *Science* 373: 47-49. DOI:10.1126/science.abj1003.

Altman, R (2025) All of a Piece: Moving Past Fifty Years of Piecemeal Approaches to Plastic Pollution. <https://www.sehn.org/sehn/2025/1/22/january-2025-networker>

Annist, A (2022) Post-socialism as an experience of distancing and dispossession in rural and transnational Estonia. *Critique of Anthropology* 42(2): 137-153. DOI: 10.1177/0308275X221096182

Argyrou, V (1997) "Keep Cyprus clean": littering, pollution, and otherness. *Cultural*

Anthropology 12: 159–78.

Barthes, Roland. 1993 [1957]. "Plastic." In *Mythologies*. Vintage Books.

Chelcea, L & Druță, O (2016) Zombie socialism and the rise of neoliberalism in post-socialist Central and Eastern Europe. *Eurasian Geography and Economics* 57(4–5): 521–544. DOI: 10.1080/15387216.2016.1266273.

Cope, A (2023) How Hula Hoops Changed Hygiene: From Damp-Cloth Utopianism to Chemical Cleaning. In Konrad, T. *Plastics, Environment, Culture, and the Politics of Waste*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Pp. 47-67.

Crăciun, M (2015) Bobbles and values: An ethnography of de-bobbling garments in postsocialist urban Romania. *Journal*

- of *Material Culture* 20 (1): 3–20. DOI: 10.1177/1359183514564132.
- Crowley, D & Reid, S E (2010) Introduction: Pleasures in Socialism? In Crowley, D & Reid, S E *Pleasures in Socialism: Leisure and Luxury in the Eastern Bloc*. Northwestern University Press.
- Davis, H (2022) *Plastic Matter*. Durham: Duke University Press.
- Doherty, J (2021) *Waste Worlds: Inhabiting Kampala's Infrastructures of Disposability*. Berkeley: University of California Press.
- Douglas, M (1966) Purity and Danger. *An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge and Kenan Paul.
- Drazin, A & Küchler, S (2015) *The Social Life of Materials: Studies in Materials and Society*. New York & London: Bloomsbury Publishing.
- Fehérváry, K (2013) *Politics in Color and Concrete. Socialist Materialities and the Middle Class in Hungary*. Bloomington: Indiana University Press.
- Fisher, T (2004) *What We Touch, Touches Us: Materials, Affects, and Affordances*. *Design Issues* 20 (4): 20-31.
- Fisher, T (2015) Fashioning Plastic: Changing Materials in Design. In Drazin, A & Kuechler, S *The Social Life of Materials: Studies in Materials and Society*. London: Bloomsbury. Pp. 122-145.
- Hawkins, G (2001) Plastic Bags: Living with Rubbish. *International Journal of Cultural Studies* 4 (1): 5-23. DOI: 10.1177/136787790100400101.
- Hawkins, G (2013) Made to be wasted: PET and typologies of disposability. In Gabrys J, Hawkins G and Michael M. *Accumulation: The Material Politics of Plastic*. London: Routledge. Pp. 121 – 133.
- Hawkins, G, E Potter & K Race (2015) *Plastic water: the social and material life of bottled water*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Hirt, SA (2012) *Iron Curtains: Gates, Suburbs and Privatization of Space in the Post-socialist City*. London: Wiley-Black.
- Hornborg, A. (1996) Ecology as Semiotics: Outlines of a Contextualist Paradigm for Human Ecology. In Descola P & Pálsson, G *Nature and Society: Anthropological Perspectives*. London & New York: Routledge. Pp. 45-62.
- Kraftl, P, Hadfield-Hill, S, Jarman, P, Lynch, I, Menzel, A, Till, R, & Walker, A (2022) Articulating encounters between children and plastics. *Childhood* 29(4): 478-494. DOI: 10.1177/09075682221100879
- Liboiron, M (2021) *Pollution is Colonialism*. Durham: Duke University Press.
- Lucas, G (2002) Disposability and Dispossession in the Twentieth Century. *Journal of Material Culture* 7(1): 5-22. DOI: 10.1177/1359183502007001303.
- Mathews, G (2011) *Ghetto at the Center of the World: Chungking Mansions, Hong Kong*. Chicago: Chicago University Press.
- McKay, D, Stanes E, Githua N, Xiaoyu, L & Dixon, S (2020) On Global Plasticity: Framing the Global Through Affective Materiality. *New Global Studies* 14 (3): 307-326. DOI: 10.1515/ngs-2020-0039.

- Meikle, JL (1995) *American Plastic: A Cultural History*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Morton, T (2013) *Hyperobjects: Philosophy and Ecology after the End of the World*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Nixon, R (2011) *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*. Cambridge, MA/London, England: Harvard University Press.
- Packard, V (1960) *The Waste Makers*. London: Longmans.
- Pathak, G (2020) Permeable persons and plastic packaging in India: from biomoral substance exchange to chemotoxic transmission. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 26: 751-765. DOI: 10.1111/1467-9655.13365.
- Raportul de mediu UN (2024) <https://www.unep.org/resources/annual-report-2024>
- Resnick, E (2018) Durable Remains: Glass Reuse, Material Citizenship and Precarity in EU-era Bulgaria. *Journal of Contemporary Archaeology* 5(1): 103-115. DOI: 10.1558/jca.33425
- Rubin, E (2008) *Synthetic Socialism: Plastics and Dictatorship in the German Democratic Republic*. University of North Carolina Press.
- Scarboro C, Mincyté D, and Gille Z (2020) *The socialist good life: desire, development, and standards of living in Eastern Europe*. Bloomington: Indiana University Press.
- Stokes, R G (2000) Plastics and the New Society: The German Democratic Republic in the 1950s and 1960s. In Reid, S E & Crowley, D. *Style and Socialism. Modernity and Material Culture in Post-War Eastern Europe*. New York & London: Berg. Pp. 57-79.
- Strasser, S (2000) *Waste and Want: A Social History of Trash*. London: Macmillan Publishers.
- Tridibesh, D et al. (2022) Global plastic treaty should address chemicals. *Science* 378: 841-842. DOI:10.1126/science.adf5410
- Tsing, A (2013) More-than-Human Sociality. A Call for Critical Description. In Hastrup, K *Anthropology and Nature*. New York: Routledge. Pp. 21-27.
- Veenis, M (1999) Consumption in East Germany: The Seduction and Betrayal of Things: The Seduction and Betrayal of Things. *Journal of Material Culture* 4(1): 79-112. DOI: 10.1177/135918359900400105
- Whitman, K et al. (2025) Plastic blindness: Lifting the blindfold through citizen science. *Environmental Science & Policy* 173, 104218. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2025.104218>
- Yang CZ, Yaniger SI, Jordan VC, Klein DJ, Bittner GD (2011) Most plastic products release estrogenic chemicals: a potential health problem that can be solved. *Environmental Health Perspectives* 119 (7): 989-96. DOI: 10.1289/ehp.1003220.

Index fotografii

Vlad Bâscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Magdalena Crăciun

Galați, 2025

Vlad Bâscă

arhivă personală

Vlad Bâscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

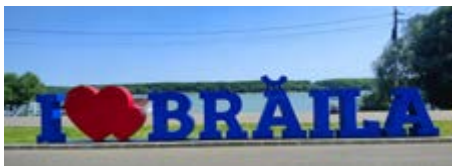

Vlad Bâscă

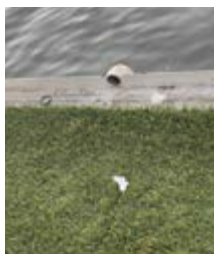
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Magdalena Crăciun
Călărași, 2025

Magdalena Crăciun
Brăila, 2025

Magdalena Crăciun
Galați, 2025

Vlad Băscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă
arhivă personală

Vlad Băscă
arhivă personală

Vlad Băscă
arhivă personală

Vlad Bâscă
arhivă personală

Vlad Bâscă
arhivă personală

Vlad Bâscă
arhivă personală

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Magdalena Crăciun

Călărași, 2025

Magdalena Crăciun

Turnu Măgurele, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Magdalena Crăciun

Giurgiu, 2025

Magdalena Crăciun
Galați, 2025

Cristian Matei
Drobeta-Turnu Severin, 2025

Vlad Bâscă
Călărași, 2023

Vlad Bâscă
Turnu Măgurele, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Bâscă
Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Vlad Băscă

Plaja Sfântu Gheorghe, 2025

Lector univ. dr. habil. Magdalena Crăciun este doctor în antropologie socială al University College London și lector la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. A făcut cercetare de teren de lungă durată în România și Turcia și este interesată de cultura materială și materiale (plastic), îmbrăcăminte și modă, marcă și contrafacere, subiectivitate și clasă de mijloc. A publicat *Islam, Faith and Fashion: The Islamic Fashion Industry in Turkey* (Bloomsbury Academic, 2017), *Material Culture and Authenticity: Fake Branded Fashion in Europe* (Bloomsbury Academic, 2014; Routledge, 2020) și articole în *Journal of the Royal Anthropological Institute*; *Journal of Material Culture*; *Ethnos: Journal of Anthropology*; *World Art*; *Eastern European Politics & Societies* și *Anthropology & Humanism*.